

Sosiaalivakuutus

TEEMA: TYÖTTÖMYYSTURVA

Katri Silvonen: Opiskelun, pätkätöiden ja perhe-elämän mahdollinen yhtälö s. 10

Nuorisotyöttömyyden tilastoharha s. 16

Lauri Ihalainen: Kansallinen työvoima hyvään käyttöön s. 22

16

Nuorten työttömyysaste oli 30 % vuonna 2011, mutta joka kolmas nuori ei suinkaan ollut työtön. Harha syntyy siitä, että työttömyysaste lasketaan työvoimasta, ei koko ikäluokasta.

TEEMA

Työttömyysturva

10 **TERVEISET PÄÄTTÄJÄLLE**

Sosiaaliturvan monimutkaisuus ei kannusta aktiivisuuteen

15 **NÄKÖKULMA**

Lainsäädäntö hidastaa työttömyysturvakäsittelijän työtä

16 **NUORISOTYÖTTÖMYYDEN HARHA JA TODELLISUUS**

Erilaiset mittaamistavat vääristävät työttömyyslukuja

20 **TYÖTTÖMYYSTURVA MUUTTUU**

Uudistukset kannustavat työn vastaanottamiseen

21 **VASTAUKSIA**

Pääjohtaja Hyssälä: Byrokrazia pois, rahoitus kuntoon, tasavertaisuus toteen

22 **TYÖPOLITIIKAN UUDISTAMINEN VAATII YHTEISTYÖTÄ**

Haastattelussa työministeri Lauri Ihalainen

26 **SAKSAN TYÖTTÖMYYSTURVAMALLI**

Miten toimii Hartz IV -tuki

28 **POHJOISMAINEN SOSIAALITURVAKOKOUS**

Koulutus on paras keino turvata nuorten työllistyminen

KESKUSTELUA

9 **KOLUMNI** Jyrki Elo14 **PÄÄTTÄJÄRAATI**

Vastaamassa Kelan työttömyysturvan asiakasraadin jäseniä

32 **KOLUMNI** Tuuli Hirvilampi

JOKA NUMEROSSA

6 **KUMPPANI** Johtava työvoimaneuvoja, Jaana Rautiainen, Lappeenranta

25 **TUTKIJALTA** Kelan verkkopalvelujen suosio kasvaa edelleen

33 **TILASTOILMIÖ** Heidi Kempainen Perusturvalla elävien tulokehitys on ollut hidasta

34 **VÄITÖS** Outi Wallin

35 **TUTKIJALTA** Lääkekustannukset jakautuvat epätasaisesti

37 **JULKAISUT**

39 **IN MEMORIAM** Olli Valpola

40 **SVENSKA SIDOR**

43 **JOSKUS ENNEN**

Kela|Fpa®

Sosiaalivakuutus 3.2012. 50. vuosikerta. Sosiaali- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille. Vuonna 2012 ilmestyy neljä numeroa. Facktidsskrift om social- och hälsoskyddet för FPA:s intressentgrupper. Tidningen utkommer med fyra nummer år 2012 **Julkaisija** Kansaneläkelaitos, PL 450, 00101 Helsinki **Puhelin** 020 634 11 **Sähköposti** sosiaalivakuutus@kela.fi tai etunimi.sukunimi@kela.fi **Verkossa** www.kela.fi/sosiaalivakuutus **Päätoimittaja** Seija Kauppinen **Toimituspäällikkö** Minna Latvala **Toimitus ja ulkoasu** Alma 360 **Tuottaja** Tarja Västilä **Toimitussihteeri** Kati Särkelä **Kuvatoimittaja** Sarri Kukkonen **Kansi** Johanna Kokkola **Osoitelähde** Kelan osoiterekisteri **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** sosiaalivakuutus@kela.fi tai puh. 020 634 1459 **Paino** PunaMusta Oy, Joensuu ISSN 0584-1410 (painettu) ISSN 2242-9301 (verkkopainettu) Vapaasti lainattavissa, jos lähde mainitaan. Kirjoituksissa esiintyvät kannanotot eivät välttämättä vastaa Kelan kantaa.

Koulutus paras tae työllistymiselle

Tämän lehtemme teema on työttömyysturva. Lainsäädäntö on varsin monimutkaista, mikä tekee työttömyysturvahakemusten käsittelyn työlääksi. Lainsäädännön selkeyttämisen lisäksi tarvittaisiin myös nykyistä sujuvampaa yhteistyötä hakijan, TE-toimiston ja Kelan välillä. Usein Kelassa odotellaan työvoimaviranomaiselta työvoimapolitiittista lausuntoa, jota ilman käsittely ei etene.

Hakemusten täyttäminen on myös usein puutteellista. Rahat eivät tule tilille, jos esimerkiksi pankkiyhteystiedot puuttuvat. Kun hakemuksessa on virheitä, joudutaan pyytämään lisätietoja, jolloin asian hoitaminen mutkistuu. Turha kyseleminen harmittaa paitsi asiakasta myös Kelan työntekijää, jonka pöydällä hakemuspino kasvaa.

Nuorten työttömyys on lisääntynyt kaikkialla Euroopassa. Johtava tutkija **Ulla Härmäläinen** sanoo, että nuorisotyöttömyydestä kirjoitetaan usein väärin perustein. Suomessa alle 20-vuotiaiden nuorten työttömyysaste oli viime vuonna 30 %. Se ei kuitenkaan tarkoita, että 30 % alle 20-vuotiaista olisi työttömiä. Kun opiskelijat poistetaan joukosta, todellinen työttömyysaste on alle 2 %. Nuorimmat työttömät ovat yleensä koulunsa keskeyttäneitä tai ilman opiskelupaikkaa jääneitä.

Työttömyysaste lasketaan työttömien osuutena työvoimasta, ei osuutena ikäryhmän väestöstä. Työvoimaan lasketaan työssä käyvät ja työttömät. Suuri osa alle 20-vuotiaista suomalaisista on vielä koulunpenkillä, jolloin heitä ei lueta työvoimaan kuuluviksi. Kansainvälinen nuorten työttömyyden vertailu ei ota huomioon koulutusjärjestelmien ja asevelvollisuuden suorittamisen suuria eroja eri maissa. Toinen harha on, että tilapäis- tai kesätöitä etsivä opiskeli-

ja lasketaan työttömäksi, vaikka hän ei vakinaista työtä etsisikään.

Ulla Härmäläinen muistuttaa, että osa nuorista ei opiskele eikä hae työtä. Näitä tilastojen ulkopuolelle kadonneita nuoria on Suomessa noin 25 000. Heidän tilanteensa on ongelmallinen.

Työministeri **Lauri Ihalainen** peräänkuuluttaa haastattelussaan poikkihallinnollisia ponnisteluja työllisyystilanteen parantamiseksi. Ministeri on myös huolissaan nuorista, jotka eivät pääse työelämän alkuun. 110 000 nuorta on ilman toisen asteen tutkintoa, ja ilman koulutusta on vaikea työllistyä.

Pohjoismaiseen sosiaaliturvakokoukseen osallistuneet asiantuntijat allekirjoittavat tämän väitteen. He ovat yhtä mieltä siitä, että koulutus on paras keino turvata työllistyminen.

Hallitus on ehdottanut eduskunnalle uudistuksia työttömyysturvaan ensi vuoden alusta. Uudistusten keskeinen tarkoitus on kannustaa työttömiä töihin. Merkittävin uudistus olisi, että tarveharkinnasta luovuttaisiin puolison tulojen osalta. Jos työttömän pariskunnan toinen puoliso on saanut töitä, hänen tuloonsa ovat saattaneet pienentää toisen puolison

työmarkkinatukea, jolloin ei aina ole ollut taloudellisesti järkevää ottaa työpaikkaa vastaan. Hienoa, jos tämä ongelma saadaan viimein poistettua. ■

*Työttömyysturva-
uudistusten
keskeinen tarkoitus
on kannustaa
työttömiä töihin.*

Seija Kauppinen
päätoimittaja

Vauvan unia sukupuussa

Sukkahousujen comeback ilahdutti perheitä ja kiinnosti mediaa.

Aitiyspakkaus vaihtuu syksyllä. Elokuussa julkaistu äitiyspakkaus on kerännyt asiakailta kiitosta.

”Ihanan retrohenkinen, joten vetoaa minuun. Mielestäni kauniimmat ja lystikkäämmät kuosit kuin aiempina vuosina. Ihania eläinhahmoja!” kommentoi nimimerkki Esikoisesta haaveileva.

Uuden äitiyspakkauksen tuotevalikoima on pysynyt runsaana. Pakkauksessa on edelleen yli 30 vaatetta ja lisäksi perinteiset hoitotarvikkeet kynsisaksista vuodevaatteisiin.

Uutuutena on kuitenkin designlaatikko. Vauvan vuoteeksi tarkoitettu laatikko sai ensimmäistä kertaa sille suunnitellun ilmeen. Laatikossa on kuvituksena **Johanna**

Öst Häggblomin suunnittelema sukupuu, johon perhe voi kirjoittaa vauvan läheisten nimet. Sukupuu valittiin voittajaksi suunnittelukilpailussa, jonka Kela järjesti vuosi sitten Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun opiskelijoille.

Äitiyspakkaukseen valitut vauvanvaatteet toistavat designlaatikon värimaailmaa. Vaatteisiin on valittu neutraaleja ja maanläheisiä värejä, kuten harmaata, ruskeaa, valkoista ja beigeä. Väriskaalaa piristävät kirkas oranssi ja turkoosi. Asuissa seikkailevat metsän asukkaat, kuten pöllöt ja siilit, sekä eksoottisemmista eläimistä norsut, tiikerit ja pandat.

Äitiyspakkauksivaatteiden väreistä ja kuoseista käydään vuosittain aktiivista keskustelua. Tänäkin vuonna makumielietymykset

vaihtelevat, vaikka pakkaus saakin enimmäkseen kiitosta. Lapsiperheitä neuvovan Kela-Kertun Facebook-sivulla ihastellaan värejä ja laatikon sukupuuideaa. Myös sukkahousut saavat Kela-Kertun tykkääjiltä kiitosta.

Vauva.fi:n keskustelupalstalla käynnistyi aktiivinen keskustelu minuutti pakkauksen julkaisuhetken jälkeen. Osa kommentista kiittelee piristävää turkoosia, sen sijaan osaa pakkauksen retrohenkisyyttä ei miellytä. ■

Heidi Liesivesi

Lue lisää ▶ www.kela.fi/aitiyspakkaus

JULKAISUT

Sosiaaliturvan termit tutuiksi

KELAN TERMINOLOGISESTA SANASTOSTA

Julkaistiin 2. laitos kesäkuun lopussa. Kaksikielistä sanastoa on päivitetty, ja sen käsittelevätkuvat ovat nyt myös ruotsiksi.

Kelan etuuksiin liittyvistä käsitteistä ovat mukana mm. sairaanhoitokorvaukset, sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat, työterveyshuolto, vammaisetuudet ja Kelan järjestämä ja korvaama kuntoutus sekä tiettyt eläkkeet. Toisen laitoksen uusia aihekokonaisuuksia ovat kansainvälinen sairaanhoito ja vammaisten tulkkauspalvelu.

Sanastossa on esitetty kaikkiaan 319 käsitettä. Käsitteiden suhteita havainnollistetaan käsittekaavioin.

Lue lisää > www.kela.fi/termit

UUTTA

Nuorisotakuu tunnetuksi

ENSI VUODEN ALUSTA toteutuvaa nuorten yhteiskuntakuuta eli nuorisotakuuta tehdään tunnetuksi 15 paikkakunnalla syyslokakuussa. Nuorten asialle jalkautuu viisi ministeriä. Nuorisotakuu Road Show käynnistyi Helsingissä 17. syyskuuta ja viimeinen tilaisuus pidetään lokakuun lopulla Turussa. Nuorisotakuu varmistaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja-, tai kuntoutuspaikan viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.

Lue lisää > www.nuorisotakuu.fi

VERKOSSA

Elämäntilanne muuttuu

KELA AVASI ELOKUUSSA verkkosivuilleen uuden Kun elämäntilanne muuttuu -osion. Siinä kerrotaan, miten suuret ja pienet elämänmuutokset vaikuttavat eri etuuksiin.

Osio on jaoteltu elämäntilanteen muutosten mukaan. Niitä ovat esimerkiksi asunonvaihto, avioliitto, ero ja tulojen muuttuminen. Kullakin sivulla on listattu etuudet, joihin kyseinen muutos saattaa vaikuttaa. Samalla kerrotaan, miten asiasta kannattaa ilmoittaa Kelaan.

Uusilta sivuilta asiakas voi helposti tarkistaa, mihin kaikkiin etuuksiin uusi elämäntilanne voi vaikuttaa, eikä hänen tarvitse etsiä tietoa kunkin saamansa etuuden sivulta.

Lue lisää > www.kela.fi/muuostilanne

ASIAKASPALVELU Kesän opiskelijakampanja näkyy Ilosaarirockin lisäksi muun muassa elokuvateattereissa ja sanomalehdissä.

ASIAKASPALVELU

Opintotuki rokkaa ja neuvoo

KELA ON JALKAUTUNUT opiskelijoiden pariin jakamaan tietoa opintotuesta niin fyysisesti kuin virtuaalisestikin. Opintotuen Facebook-sivu avattiin maaliskuussa 2012 ja elokuussa sivulla pilotoitiin neuvontapalvelua opiskelijoille. Tykkääjiä sivulle on kertynyt jo noin 2 000.

Opintotukitietoutta jaettiin juuri opiskelupaikan saaneille nuorille heinäkuussa myös Joensuussa Ilosaarirockissa. Festariyleisön joukossa kierrelleet kelalaiset saivat innostuneen vastaanoton ja Sponsored by Kela -rintanappeja jaettiin lähes 10 000.

Lue lisää > www.facebook.com/opintotuki

UUTTA

Selkeyttä kapulakielen tilalle

KELA UUDISTAA PARHAILLAAN asiakkaille lähetettäviä päätöskirjeitä selkeämmiksi. Ensimmäiseksi selkeytettiin koulumatkatukipäätökset.

Aiempaa helpotajuisemmissa päätöksissä kerrotaan heti tekstin alussa tuen saajan kannalta tärkeimmät asiat eli saako hakija tukea sekä miten paljon ja milloin tukea saa.

Myös tuen saamisen perusteet selostetaan tarkemmin. Nykyään juhluvasta tuntuva teitittely on siirretty sinutteluun.

Eri tukia koskevia selkeytettyjä asiakas-kirjeitä otetaan käyttöön kuukausittain. Tähän mennessä käytössä olevista 1 400 kirjepohjasta on uusittu vasta runsaat 10 %. Kaikki kirjepohjat saadaan selkeytettyä vuoden 2013 loppuun mennessä. Päätösten uudistaminen kestää vuoteen 2019.

Palstalla Kelan yhteistyökumppanit kertovat työstään ja lähettävät terveisiä Kelaan.

”Ongelmia yhteistyössä ei ole juurikaan ollut”, kiittelee Jaana Rautiainen yhteistyötä Kelan kanssa.

Asiakkaan parhaaksi muutosten keskellä

Jaana Rautiainen, johtava työvoimaneuvoja, Lappeenrannan TE-keskus

”OLEN TÖISSÄ ETELÄ-KARJALAN TE-toimistossa, jossa olen nyt tehnyt vuoden sijaisuuden johtavana työvoimaneuvojana Lappeenrannan yksikössä. Syksyllä siirryn Imatralle asiantuntijatehtäviin, joissa olen työskennellyt aiemmin.

Työvoimaneuvojan työhön ei ole erillistä koulutusta, vaan alalle päädytään monesti esimerkiksi sosiaalialan opintojen jälkeen. Itsekin ajauduin alalle ja olen työskennellyt tavalla tai toisella työttömyysturvan parissa nyt kolmekymmentä vuotta.

Tämänhetkiseen työhöni kuuluvat alkupalvelun esimiestehtävät. Parasta esimiestyössä on se, että saan suunnitella ja kehittää toimintaamme jatkuvasti. Teen myös itse paljon samaa asiakastyötä kuin muutkin. Nautinkin työssäni eniten siitä, että saan olla jatkuvasti asiakkaiden kanssa tekemisissä. Joku saattaa pitää sitä kummallisena, sillä asiakkaamme ovat monesti haastavia ja vaikeissa tilanteissa. Niiden hankalimpien

tapausten auttaminen on kuitenkin todella palkitsevaa. Tiedän tekeväni tärkeää työtä.

En muista vuotta, jolloin työhallinnossa ei olisi tapahtunut yhtään muutosta. Laki-, palvelumalli- ja henkilöstömuutokset tuovat jatkuvasti uusia haasteita työhön. Etenkin lainsäädäntöön liittyvät muutokset vaativat paljon perehtymistä ja prosessien uudistamista. Tyypillisesti juuri kun jokin toimintamalli on vakiintunut, tulee taas uusi muutos.

Kelan kanssa teemme yhteistyötä työttömyysturva-asioissa. Pähkinänkuoressa roolimme on selvittää, ovatko asiakkaamme oikeutettuja työttömyysetuuteen, jonka Kela maksaa. Kaikki on sujunut todella hyvin, eikä ongelmia yhteistyössä ole juurikaan ollut. Aiemmin meillä oli Kelan kanssa säännöllisesti tapaamisia ja tunsimme ihmiset, joiden kanssa teimme yhteistyötä. Nykyään toimintoja on keskitetty isoihin yksiköihin ja prosesseja muutenkin te-

hostettu. Asioimme pääasiassa sähköisesti ja puhelimitse.

Tiedonkulussa on varmaan aina ja kaikissa organisaatioissa parantamisen varaa. Jos yhteistyötämme Kelan kanssa jotenkin voisi parantaa, niin ehkä informaation kulkemisessa oikeille ihmisille oikeaan aikaan olisi parannettavaa. En tosin tiedä, miten se olisi mahdollista – näin isossa yhteistyökuviossa lienee mahdotonta estää kokonaan tietokatkot.

Minulla on pitkä työhistoria hallinnonalalla ja olen saanut huomata, että pienillä paikkakunnilla yhteistyö sujuu keskimäärin paremmin kuin suurissa kaupungeissa. Ihmiset oppii tuntemaan nopeammin. Kaikissa työpaikoissani olen kuitenkin viihtynyt, ja yhteistyöstä Kelan kanssa on enemmän positiivista kuin negatiivista sanottavaa.” ■

Tiina-Mari Haka

SUORAKORVAUS

Kela kilpailuttaa taksipalvelun

KELA ON ALOITTANUT taksimatkojen suorakorvaus- ja välityspalvelumenettelyn kilpailutuksen valmistelun. Kilpailutusmenettelystä ja kilpailutuksen aikataulusta päätetään myöhemmin.

Markkinaoikeus tulkitsi heinäkuussa antamassaan päätöksessä, että taksimatkojen suorakorvausmenettelyssä on kysymys käyttöoikeussopimuksesta, jonka palveluntarjoajat tulisi kilpailuttaa.

Kela on valittanut päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kelan mukaan käyttöoikeussopimuksista ei ole juuri oikeuskäytäntöä eikä yhtään korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä. Tämän vuoksi asia on hyvä selvittää perusteellisesti.

Suorakorvausmenettely on jo käytössä 13 sairaanhoitopiirin alueella. Näillä paikkakunnilla toiminta jatkuu entisellään, kunnes kilpailutus on ratkennut.

ASIAKASPALVELU

Takaisinsoitto saa kiitosta

ALKUSYKSYSTÄ KELASSA on ollut ruuhkaa hakemusten käsittelyssä ja puhelinpalvelussa. Puhelimessa jonotusaika on saatanut venyä 5–10 minuuttiin ja joka minuutti maksaa.

Yhteyskeskus on ratkonut ongelmaa tarjoamalla asiakkaille takaisinsoittopalvelua. Jonottamisen sijaan soittaja voi jättää Kelan automaattisen soittopyynnön. Asiakkaat ovat ottaneet palvelun omakseen: jo joka viides puhelu hoidetaan takaisinsoittona. Takaisinsoitossa sekä asiakas että Kela välttävät myös jonotuskustannukset. Haas-

teena on asiakkaiden tavoittaminen vasta-soitolla: joskus puhelin on jäänyt äänettömälle tai on piipahdettu pihalla. Jos asiakas ei vastaa, hänelle lähetetään tekstiviesti.

Takaisinsoittopalvelu on käytössä suomenkielisessä puhelinpalvelussa klo 9–14 ja ruotsinkielisissä palveluissa klo 9–15. Asiakkaille tarjotaan näinä aikoina mahdollisuutta jättää automaattinen takaisinsoittopyyntö, jos takaisinsoittojono ei ole täynnä.

MERKKIPÄIVÄT

Kela täyttää 75 vuotta

KELAN PERUSTAMISESTA TULEE kuluneeksi 75 vuotta joulukuussa. Kela juhlistaa tapahtumaa järjestämällä sidosryhmilleen tapaamisia ympäri Suomea 19.–30.11.2012. Kumppaneille ja median edustajille tulee tilaisuuksiin kirjallinen kutsu.

Asiakkailleen Kela tarjoaa toimistoissa kakkukahvit marraskuun loppupuolella. Tarkemmat tiedot eri paikkakuntien asiakaskahvien ajankohdista julkaistaan paikkakuntien lehdissä marraskuun puolivälin jälkeen.

Lisäksi Kela muistaa 16.12.2012 syntyviä vauvoja pienellä yllätyslähjällä, joka lähetään postitse kotiin.

SUORAKORVAUS Kelan korvaamien taksikuljetusten tilauksia on keskitetty alueittain yhteen taksinvälityskeskukseen. Kun asiakas tilaa kyydin välityskeskuksesta, hän maksaa matkasta vain 9,25 euron omavastuun.

VERKOSSA

Lapsiperheiden sivut uudistuivat

LAPSIPERHEIDEN OSIO KELAN verkkosivuilla on uudistettu. Navigaatiossa näkyvät nyt lapsiperheen elämäntilanteet ja eri perhemuodot, kuten sateenkaariperheet, yhden vanhemman perheet ja uusperheet. Tavoitteena on, että lapsiperheitä koskeva tieto ja palvelut löytyisivät aiempaa helpommin. Sivuille on koottu myös ohjeita tilanteisiin, joissa kaikki ei ole sujunut suunnitellusti esimerkiksi keskenmenon tai vaikean sairauden takia.

Kela on jo saanut asiakkailta uusia kehitysehdotuksia sekä kiitosta siitä, että muutos helpottaa eri etuuksien hahmottamista. Enää ei tarvitse tuntea etuuden nimeä, vaan voi valita oman tilanteensa.

Lapsiperheiden sivuille tehdään kuukaudessa yli 130 000 käyntiä. Se on suosituin osio Asiointi-sivujen jälkeen, mistä kirjaututaan Kelan verkkoasiointiin esimerkiksi hakemaan etuuksia.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/lapsiperhe

UUTTA

Kuntoutuskursseja yhdistellään

KELA UUDISTAA JA yhtenäistää sairausryhmäkohtaisten kuntoutuskurssien laatuvaatimuksia yhdessä terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Jatkossa samankaltaisille sairausryhmille suunnattuja kuntoutuskursseja yhdistetään. Joissakin sairausryhmissä siirrytään yksilöjakoisina toteutettavaan kuntoutukseen.

Vuoden 2013 alusta alkavat uudistuneet kurssipalvelut mm. seuraavissa ryhmissä: aivoverenkiertohäiriöt, autismi, Aspergerin oireyhtymä, ADHD, hengityssairaudet, lasten niveltulehdus, diabetes, muistisairaudet, omaishoitajat, fibromyalgia, liikehäiriönsairaudet, nivel- ja selkärankareuma, sydänsairaudet, aikuisten syöpäsairaudet, uniapnea, narkolepsia, työuupumus- ja mielen terveyskurssit sekä MS-tauti.

TULOSSA

Kela.fi sopii pian myös kännykkään

KELAN VERKKOSIVUT uudistetaan Kelan ja Gofore Oy:n yhteistyönä. Uudistuksen jälke-
n sivuja on helppo käyttää myös mobiililaitteilla.

”Kela.fi-palvelun käyttöliittymä muuttuu helpokäyttöisemmäksi. Uudistuksen jälke-
n sujuvoituu myös selaaminen mobiililaitteilla”,
kertoo kehittämisspäälikkö **Mari-
ka Leed** Kelan viestinnästä.

Tulevaisuudessa yhä useampi asiakas
käyttää kela.fi:tä kännykällä, tabletilla tai
jollakin ihan muulla. Viime vuonna kela.fi-

sivuilla asioi 15 000 mobiili- ja tablettiasia-
kasta kuukaudessa. Tänä vuonna määrä on
kasvanut jo 56 000 asiakkaaseen kuukau-
dessa. Ensi vuonna määrä voi olla vaikka-
pa 200 000.

Verkkosivujen käyttöliittymä ja ilme uu-
distettiin keväällä Deasign Oy:n kanssa.
Syksyn aikana kela.fi toteutetaan Liferay-
alustalle Kelan ja Goforen yhteistyönä. Yh-
teistyö kattaa palvelun teknisen toteutuk-
sen sekä toimituksen jälkeisen jatkokehii-
tyksen ja tukipalvelut.

Kela.fi-sivuston uudistus käynnistyi syys-
kuussa. Uusi sivusto otetaan käyttöön vuo-
denvaihteessa. Kela.fi-palvelun asiakkaita
ovat kaikki Suomen sosiaaliturvan piiriin
kuuluvat ihmiset. Vuonna 2011 kela.fi-
sivustolle tehtiin 16,3 miljoonaa käyntiä.

TUTKIMUS

Työnantajakuvassa korostuu vastuullisuus

KELAN TYÖNANTAJAKUVAA selvitettiin kol-
messa tutkimuksessa keväällä 2012. Kela on
organisaationa ihmisille tuttu, mutta työn-
antajana se ei ole kovin tunnettu.

Universum-yrityksen korkeakouluopis-
kelijoille tekemässä tutkimuksessa selvi-

si, että suosituimpien työnantajien listoil-
la Kelan sijoitukset olivat humanistisella ja
yhteiskunnallisella alalla 13., IT-alalla 36.
ja kaupallisella alalla 62. Opiskelijat arvos-
tavat Kelassa sosiaalista vastuuta ja eettisiä
arvoja, varmaa työpaikkaa, kehittymismah-
dollisuuksia, vuorovaikutusta asiakkaiden
kanssa, tasa-arvoa sekä ihmisten kunni-
oittamista.

Taloustutkimuksen laatimassa asiantun-
tijatutkimuksessa Kelan vahvuudeksi mai-
nittiin, että se pitää huolta henkilöstöstään,
ottaa huomioon yhteiskuntavastuun sekä
mahdollistaa työn ja vapaa-ajan yhteen-
sovittamisen.

Verkkoseurantayhtiö M-Brain selvitti Ke-
lan työnantajakuvaa IT-alan ammattilais-
ten mielissä sosiaalisen median keskustelu-
ja seuraamalla. Aineistona olivat Tietoviik-
ko- ja Talouselämä-lehtien verkkosivuilla
käydyt keskustelut Kelaa koskevien uutis-
ten yhteydessä. Selvityksen perusteella IT-
ammattilaiset arvostavat sitä, että Kelassa
IT-toimintoja ei ole ulkoistettu, vaan osaa-
minen on pysynyt talon sisällä.

KOMMENTTI

Asiakkaan vai Kelan näkökulmasta?

JOS HALUAMME KOROSTAA palveluasen-
nettamme ja asiakkaan huomioon ot-
tamista, tämän pitää näkyä kielenkäy-
tössämme.

Kielen keinoin voi helposti huomaa-
mattaan osoittaa, katsooko asioita omas-
ta vai vastaanottajan näkökulmasta. Vi-
ranomaiskielessä oman näkökulman
esiin tuomiseen voi liittyä ylempää kat-

somisen vivahde. Asiakas pitää tällaista
tekstiä usein sävyllään ikävänä, jollei su-
rastaan työkeänä.

*”Kela antaa päätöksen” vai ”saatte pää-
töksen”*

Usein on parempi ilmaista asiat niin,
että asiakas on toiminnan kohde, kuin
korostaa Kelan osuutta toimijana. Niin-
pä on luontevampaa ilmoittaa asiakkaal-
le, että *hän saa asiasta päätöksen myö-
hemmin* kuin että ”Kela antaa asiasta pää-
töksen myöhemmin”.

Asiakasta suorastaan moittiva sävy on il-
mauksessa ”ette/et ole toimittanut pyytä-
määmme selvitystä”. Kohteliaampaa on sa-
noa, että *emme ole saaneet pyytämääm-
me selvitystä*.

Ikävää asiaa voi pehmentää. Palvelukult-
tuuriin ei kuulu syyllistää asiakasta, vaika
tämä ei toimosikaan toivotulla tavalla.
On kohteliaampaa motivoida asiakas toi-
mittamaan pyydetty selvitys sanomalla,

*että ilman sitä joudumme hylkäämään
hakemuksen* kuin tokaisemalla, että ”il-
man sitä hylkäämme hakemuksen”.

Kirjeen epämiellyttävää sisältöä voi peh-
mentää jo se, jos siinä on esitetty selkeä-
sti, mistä asiakas saa tarvittaessa lisätietoja.

Kelassa on käynnissä asiakaskirjeitä ja
päättöksiä uudistava Selkeyshanke ja ha-
kulomakkeita uudistava Haku-hanke.
Molempien työn tueksi on tehty käytettä-
vyystudkimuksia. Niissä asiakkaamme an-
tavat arvokasta palautetta sekä kielenkäy-
töstä että asioiden esittämisjärjestykses-
tä. Tarkkaavaiset osallistujat huomaavat
usein jo ensi lukemalta tekstien epäjoh-
donmukaisuudet. He kysyvät myös nope-
asti, mihin tarvitsemme tiettyä asiakas-
kirjeessä tai hakemuslomakkeessa pyy-
tämäämme tietoa. ■

Kaino Laaksonen

Kirjoittaja on Kelan vastaava kielenhuoltaja.

Kumppanuutta vahvistamassa

Pitkäjänteinen yhteistyö eri kumppanien välillä tuo asiakkaalle parempaa palvelua.

Yhteiskunnan palvelut ovat muutoksessa. Asiakkaiden tarpeisiin on vastattava entistä paremmin ja palvelukokemuksia on parannettava. Ja tämä on pantava lihoiksi entistä kustannustehokkaammin, niukkenevilla resursseilla.

Samana yhtälön edessä ratkaisutkin ovat samansuuntaisia. Verkkopalveluja kehitetään, palvelupisteitä harvennetaan sekä haetaan yhteispalveluratkaisuja. Tavoitteisiin pääsyyn on myös muita mahdollisuuksia.

Palveluja käyttävän asiakkaan polku kulkee harvoin vain yhden toimijan ja kodin väliä. Yleensä useampia osapuolia on vastaamassa asiakkaan tarpeisiin. Osapuolien keskinäisellä kumppanuudella ja yhteistyöllä asiakkaan vaivoja voidaan vähentää, palvelua parantaa, palvelukokemuksia ylevöittää ja vieläpä toimintaa tehostaa. Kelan asiakkuushankkeen kumppanuusprojekti luotaa mahdollisuuksia juuri tällä saralla.

Kumppanuuteen ei ole oikotietä. Tarvitaan yhteinen haaste. Yhteisen asiakkaan palvelun parantaminen niukkenevilla voimavaroilla on ilmeinen kannustin. Tarvitaan myös keskinäistä tasavertaisuutta ja luottamusta. Tämä syntyy, kun vaihdetaan tietoja ja käydään dialogia ja kun kumppanit oppivat tuntemaan toisensa. Nämä mahdollistavat yhteisten tavoitteiden asettamisen, yhteisen kehittämisen ja yhteisen asiakkaan paremman palvelun.

Kumppanuus on pitkäjänteistä yhteistyötä, joka tähtää yhteisen asiakkaan palvelukokemusten parantamiseen. Asiakasta ei laitetakaan kuriiriksi kumppaneiden välille.

Kelan kumppanuusprojektissa on alkuvuoden aikana työstyetty yhteistyön eväitä niin työ- ja elinkeinohallinnon kuin sosiaalitoimenkin kanssa. Molempien kanssa Kelalla on vuosittain satojatusiansia yhteisiä asiakkaita. TE-toimistoilla on tarve keskittyä asiakkaidensa työnvälitykseen ja Kelalla taas turvata samojen asiakkaiden toimeentulo mahdollisimman vaivattomasti.

Yhteinen työpaja on jo käynnistännyt toimenpiteitä, joilla asiakkaiden moninkertaista asiointia voidaan vähentää. Yksinkertaisimpana keinona on Kelan ja TE-toimistojen tiedonvaihdon parantaminen: laajennetaan suojatun sähköpostin käyttöä sekä pyritään siihen, että kumppanin asiantuntija on paremmin tavoitettavissa. Muutostilanteiden koulutus- ja viestintäyhteistyön keinoin on mahdollista palvella asiakkaita sujuvammin. Verkkopalvelujen linkitys kumppaneiden kesken sekä parempi järjestelmien välinen tiedonsiirto vaativat työstämistä.

Palvelujen integrointi on ajan trendi. Olemme kiinnostuneita yhteistyökumppaneidemme halusta ja mahdollisuuksista integroida asiakkaittemme Kela-asiointia osaksi omia palvelujaan. Tämä koskee erityisesti niitä tilanteita, joissa Kela-asian hoito on asiakkaalle toissijaista kumppanin luona hoidettavaan asiaan nähden. Hyvä esimerkki tästä on lääkkeiden suorakorvaus apteekissa. Lääkkeen saanti on asiakkaalle ensisijaista, Kelan kor-

vausasia hoituu samassa yhteydessä ilman erillistä asiointia.

Palvelujen sähköistyvässä maailmassa integrointimahdollisuudet puolin ja toisin voivat muodostua elintärkeiksi niille yhteisille asiakkaille, joille itsenäinen verkkoasiointi ei ole mahdollista.

Kumppanuudessa ollaan jo pitkällä silloin, kun kumppanit uskaltavat myöntää olevansa väärässä. Kumppanuudessa tavoitellaan asiakkaan kannalta erinomaista lopputulosta, jolloin jokainen haluaa tarkistaa, johtavatko hänen ratkaisunsa ja tekemisen- sä parhaaseen tulokseen. Ehdotukset nähdä ja tehdä asiat toisin ja rajoja ylittäen ovat tervetulleita, ja niitä myös haetaan aktiivisesti yhdessä. ■

Jyrki Elo

Kirjoittaja on Kelan etuuspäällikkö ja kumppanuusprojektin vetäjä.

Kumppanuudessa tavoitellaan asiakkaan kannalta erinomaista lopputulosta.

Pohjoiskarjalaisessa idyllissäkin voi turhautua: Kim Langer ja Katri Silvonen ovat saaneet tuta härhaillessään suomalaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä.

Työlästä hommaa

Työttömyydellä on monet kasvot, mutta usein
niillä on turhautunut ilme.

TEKSTI Laura Kosonen KUVAT Johanna Kokkola, Wilma Hurskainen

Jos Katri Silvonen ei opiskelisi ja mummo hoitaisi Suloa kotona, kolmihenkinen perhe saisi enemmän rahaa. ”Tulemme täällä maaseudulla toimeen, mutta samalla summalla emme pärjäisi Helsingissä.”

Katri Silvonen, 34, huokaisee syvään pirtin-pöydän ääressä Niittylahden kylässä Joensuussa. Silvonen on leipääntynyt, vaikka elämässä on kaikki hyvin. Tuvan ikkunoista avautuu vehreä pohjoiskarjalainen maaseutu, pihalla laiduntaa hevosia ja kasvimaa odottaa sadonkorjaajia. Puoliso **Kim Langer**, 37, ja pariskunnan poika **Sulo Langer**, 2, vetävät kumisaappaita jalkaan lähtökseen pihatöihin.

Silvosta turhauttaa harhailu suomalaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä. Suomalaiset, mutta pitkään ulkomailla asuneet Langer ja Silvonen muuttivat Belgiasta Suomeen pari vuotta sitten, juuri ennen Sulon syntymää. Nyt molemmilla on Pohjois-Karjalassa mielenkiintoiset opiskelupaikat, unelmien pihapiiri vuokralla ja tukku tulevaisuudensuunnitelmia.

Pariskunnan yllätti kuitenkin suomalaisen sosiaaliturvan monimutkaisuus. Opiskelun, keikkatöiden ja vanhemmuuden yhdistäminen tuntuu olevan mahdoton yhtälö, josta edes Kelan tai TE-toimiston työntekijät eivät saa selkoa.

”Olen soittanut kymmeniä puheluita ja juossut moneen kertaan Kelassa ja työtkärissä”, Silvonen kuvailee.

Tarveharkinta rokottaa perheitä

Kim Langer valmistui viime keväänä eräoppaaksi ja opiskelee nyt ympäristönhoitajan tutkintoa työmarkkinatuen turvin. Yli 25-vuotias opiskelija voi saada opintojensa aikana työttömyysetuutta, jos TE-toimisto arvioi, että opiskelu parantaa tuensaajan ammattitaitoa ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla.

Katri Silvonen puolestaan aloitti vuosi sitten äitiyslomansa jälkeen venäjän kielen opinnot Joensuun yliopistossa. Tänä syksynä hänet hyväksyttiin myös yhteispedagogian aikuisopiskelijaksi. Sulo on kotihoidossa, sillä vanhempien opinnot limittyvät niin, ettei lapsi tarvitse hoitopaikkaa. Perheen tulot koostuvat lapsilisästä, Langerin työmarkkinatuesta sekä Silvosen saamasta kotihoidontuesta ja sen kuntalisästä.

”Sain kuitenkin ystävältäni vinkin, että Kelalta kannattaa varmistaa kirjallisesti lupa yhtäaikaiseen opiskeluun ja kotihoidontuen nostamiseen, kun puoliso opiskelee työttömyysetuuden turvin. Ystäväperheeltä oli peritty takaisin koko kotihoidontuen summa opiskelualjalta”, Silvonen kertoo.

Pitkien selvittelyjen jälkeen Kela antoi päätöksen, jonka mukaan Silvosen kotihoidontuki vähennetään Langerin työmarkki-

natuesta. Pariskunta ei ole ongelmiseen yksin, sillä työttömyysetuudet ja perhelämän realiteetit ajautuvat usein törmäyskurssille.

Suomalaisen työttömyysturvan erityispiirre on tarveharkinta. Se tarkoittaa, että tuen määrään vaikuttavat kaikkien samassa taloudessa asuvien tulot. Niinpä moni parisuhteessa elävä työtön jää puolison tulojen vuoksi kokonaan ilman työttömyysetuuksia ja siten kumppaninsa hyvääntuotoisuuden varaan. Samasta syystä kahden työttömän perheessä toisen puolison työllistyminen pienentää toisen tukia eikä sen vuoksi kannusta vastaanottamaan työtä.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistee parhaillaan työttömyysturvan harkinnanvaraisuuden lieventämistä. Uudistukset tulevat voimaan aikaisintaan ensi vuoden alussa, jos eduskunta hyväksyy ne.

Passiivisuus palkitaan

Silvosen ja Langerin tapauksessa lopputulot on, että perhe saa toimeentulotukea leikatun kodinhoidontuen verran. Toimeentulotukea on kuitenkin haettava kuukausittain, ja todisteeksi tarvitaan tiliotteet, sillä kaikki ylimääräiset tulot vaikuttavat sen määrään.

”Esimerkiksi veronpalautukset tai satunnaiset työtulot vähennetään toimeentulotuesta”, Langer huomauttaa.

Miten viesti kulkeutuu ruohonjuuritasolta ylöspäin?

Silvosta riepoo perheiden epätasa-arvoisen asema esimerkiksi kotihoidontuessa.

”Tuntuu kohtuuttomalta, että töissä käyvät vanhemmat, joilla mummo hoitaa lasta kotona, voivat palkkojensa päälle nostaa kotihoidontuen, mutta kaikkein pienituloisimmilta se leikataan pois.”

Ennen kaikkea kaksikkoo harmittaa se, etteivät tukisäädökset kannusta aktiivisuuteen. Keikkatöistä käteen ei jää yhtään ylimääräistä. Jos Silvonen ei opiskelisi, perhe saisi enemmän rahaa. Hölmöltä tuntuisi myös viedä lapsi päivähoittoon vain siksi, että silloin tuet olisivat paremmat.

Silvonen ja Langer tarkastelevat suomalaista järjestelmää osittain ulkopuolisen silmin. Moni asia on paremmin Belgiaan verrattuna, mutta silti suomalainen systeemi tuntuu turhan jäykältä ja virkailijoiden asenne passiiviselta.

”Kelan säädökset ovat ristiriitaisia, samoin TE-toimiston. Kun nämä kaksi vielä yrittävät keskustella keskenään, on loppu-

tulos todella sekava”, Langer sanoo.

Silvosta ihmetyttää, että vastuu epäjohtomukaisuuksista sysätään asiakkaalle. ”Meille on ehdotettu, että voisimme tehdä joistakin ongelmista ennakkotapauksen. Mutta eikö olisi viranomaisten tehtävä muuttaa epäkohtia? Tuntuu, ettei viesti kulje ruohonjuuritasolta ylöspäin.”

Tähtäimessä yrittäjyys

Joensuulaisten mielestä toimivin järjestelmä olisi perustulon kaltainen ratkaisu, jolloin kaikki tuet tulisivat samalta luukulta. Tukisummista pariskunta ei valita. Heillä on rahan välineellinen suhde.

”Tulemme kyllä täällä maaseudulla toimeen tällä rahalla, vaikka elintasomme on tyystin toinen kuin pari vuotta sitten. Mutta ei tällä summalla eläisi Helsingissä.”

Belgiassa Silvonen oli osakkaana menestyvässä vegaaniravintolassa ja Langer kävi töissä. Silloin rahaa kului esimerkiksi ulkona syömiseen.

Jos tulevaisuudensuunnitelmat käyvät toteen, viiden vuoden kuluttua he saattavat Suloa koulutuelle pohjoiskarjalalaisessa maalaismaisemassa. Silloin heillä on ehkä pieni ympäristöalan yritys, kotitilallaan luomuhenkistä maatilamajoitusta sekä lisätuloja palkkatöistä. ■

Päivi Vainionpään mukaan työttömyys käy omanarvontunnon. ”Ja ihmettelen, kuinka kukaan voi tulla toimeen peruspäivärahalla?”

Uhkarohkea hyppäys osaksi koneistoa

Pitkäaikaisesta työttömyydestä on hankalampiä takaisin työelämään, mutta joskus myös työttömäksi pääseminen voi olla vaikeaa. Niin sai kokea helsinkiläinen graafinen suunnittelija **Päivi Vainionpää**, 47, kun hän halusi pari vuotta sitten lopettaa oman yrityksensä ja siirtyä palkkatöihin.

”Se oli ensimmäinen kosketukseni työttömyysetuuksien byrokraatiaan. Meni yli puoli vuotta, ennen kuin yrityksen sai lopetettua. Neljään kuukauteen minulla ei ollut mitään tuloja.”

Hankaluudet johtuivat siitä, ettei yritystoiminta loppunut konkurssiin. Niinpä työttömän statuksen saaminen oli työlästä.

Kun Vainionpää huhtikuussa 2010 viimein rekisteröitiin työttömäksi, ei hän vielä aavistanut, kuinka rankka kahden vuoden jakso hänellä olisi edessään.

”Suhtauduin aluksi työttömyyteen sosiologisena kokeena. Ajattelin, että samalla kun haen työtä, näen, kuinka suomalainen järjestelmä toimii.”

Työllisyyskurssi latisti itsetunnon

Vainionpää oli avoin TE-toimiston palveluille. Hänet ohjattiin saman tien työllisyyskursseille, jolla muun muassa harjoiteltiin ansioluettelon tekoa ja kartoitettiin kunkin kurssilaisen osaamista.

”Tästä kurssista minulla on ihan positiivisia muistoja, vaikka kuukauden mittaisen annin olisi voinut helposti käydä läpi viikossa. Tyhjäkäyntiä oli paljon.”

Toinen työllisyyskurssi viime keväänä sen sijaan oli Vainionpään mielestä luokattoman huono. Kokemus oli nöyryyttävä.

”Istuimme ikkunattomassa huoneessa tennishallissa ja kulutimme aikaa turhaan. Kursisiohjelma oli hatara, ohjaajat vaihtuivat koko ajan, eivätkä lupaukset toteutuneet.”

Kurssilaiset lähetettiin jalkautumaan lähiseudun yrityksiin. Heidän piti pyytää pääsyä yrityksen toimitusjohtajan puheille ilman etukäteen sovittua tapaamista.

”Eräs kurssitoverini sai tietotekniikka-alan yrityksen johtajan vihat niskaansa. Ei kiireisillä yrittäjillä ole aikaa tapaamisiin ilman sopimista.”

Kurssiin kuului kahden kuukauden mittainen työharjoittelu. Harjoittelupaikka piti hankkia itse, ja vain harva sai millään lailla koulutustaan vastaavaa paikkaa. Vainionpää arvelee, että monet yritykset käyttävät työharjoittelijoita ilmaisena työvoimana vailla aikomusta palkata heitä harjoittelujakson jälkeen. Kukaan kurssilaisista ei työllistynyt.

”Kurssilla moni koki olonsa todella nöyrytetyksi ja turhautuneeksi. Ihmettelen sitä, että ylipäätään TE-toimiston palveluissa vallitsee epäluottamuksen ilmapiiri työttömiä kohtaan. Suurin osa työttömistä ei ole lusmuilijoita.”

Työttömänä olo on kovaa hommaa.

Kokemukselle ei ole kysyntää

Vainionpään mielestä monet käytännöt kaipaavat muutosta. Esimerkiksi työhönsoitukset olisi kätevempää vastaanottaa sähköpostiin. Nyt TE-toimisto lähettää potentiaaliset avoinna olevat työpaikkatarjoukset työttömälle postitse. Karenssin uhalla kirjeeseen täytyy vastata kolmen vuorokauden kuluessa.

”Se sitoo todella paljon kotiin ja passivoi monia neljän seinän sisään. Joskus sain kirjeen, jossa vaadittiin reagointia samana päivänä. Työttömiä ei myöskään selkeästi ohjeisteta, kuinka eri tilanteissa täytyy toimia.”

Vainionpää sai työttömyytensä aikana ansioidonnaista päivärahaa. Se takasi perustoi-meentulon, mutta ahdistus alkoi lisääntyä, kun töitä ei ahkerasta hakemisesta huolimatta löytynyt.

”Minulle jäi kuva, että ikäiseni ihmisen on mahdotonta työllistyä ilman suhteita, vaikka koulutusta ja työkokemusta on yli 20 vuoden ajalta. Jostakin syystä en päässyt edes työhaastatteluihin.”

Lopulta hän päätti vaihtaa alaa ja haki TE-keskuksen rekrytointikoulutukseen opiskelemaan lähihoitajaksi. Kesken hakuprosessin kuitenkin lykästi. TE-toimiston CV-netin kautta Vainionpää pääsi työhaastatteluun ja sai määräaikaisen työpaikan omalta alaltaan. Nyt työ-sopimus on allekirjoitettu ensi toukokuuhun saakka.

Kaksi vuotta työttömänä opetti paljon toisenlaisesta todellisuudesta.

”Se on todella kovaa hommaa ja käy oman arvon tunolle. Ehdin tipahtaa kuukaudeksi peruspäivärahalle. On vaikea ymmärtää, kuinka kukaan tulee sillä summalla toimeen.”

Vainionpäällä riittää myötätuntoa niille, joilla ei ole ollut tuuria.

”Kuka tahansa meistä voi olla työtön.” ■

Mitä mieltä työttömyysturvan vuonna 2013 voimaan tulevista muutoksista?

Vastaamassa kolme Kelan työttömyysturvan asiakasraadin jäsentä.

Eija Kaarina Tuohimaa
toiminnanjohtaja,
Jyväseudun Työttömät ry

Tarveharkinnan poistuminen purkaa työttömyysturvan kannustinongelmia. On hyvä, ettei vuosilomakorvaus enää ole esteenä työttömyysetuuden saannille. Muutokset tukevat työvoiman alueellista ja ammatillista liikkuvuutta sekä oikeutta työn ja perheen yhteensovittamiseen ilman etuusmenetyksiä. Työttömän työnhakijan oikeus matkustaa ulkomaille on oikeudellinen parannus.

Suvi Heiniola
vastaava urasuunnittelija, Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi, työelämäkuntoutus/työllistymispalveluyksikkö

Työmarkkinatuen tarveharkinnasta luopuminen asettaa työttömät työnhakijat tasa-arvoisempaan asemaan. Vuosilomakorvauksen jaksottamisesta luopuminen on oikeudenmukaista – toivottavasti se motivoi vastaanottamaan työtä. Myös työllistymisrahan maksaminen madaltanee kynnystä työn vastaanottamiseen. Kuntakokeilukunnille asian valmisteluun on vain varattu turhan vähän aikaa.

Heli Kauhanen
etuuspäällikkö, Kelan eläke- ja toimeentuloturvaosasto, asumistuki- ja työttömyysturvaryhmä

Tarveharkinta on rajannut ulkopuolelle niitä, jotka ovat tuen tarpeessa. Se on ollut kummallisuus, jonka poistumiseen olen tyytyväinen. Uskon, että työllistymisraha kannustaa joitakin työttömiä. Olisi tärkeää rajattujen kokeilujen lisäksi etsiä pysyviä keinoja, joilla puretaan kannustinloukkuja. Lyhytkestoisen tai osa-aikatyön palkan ja etuuskien sovittelu pitäisi saada joustavammaksi.

Palvelupäällikkö
Sirpa Räsänen
toivoisi vähemmän
monimutkaista
lainsäädäntöä.

Etuushakemusten näkymättömät ratkaisijat

Monimutkainen lainsäädäntö hidastaa työttömyysetuushakemusten käsittelyä. Työttömyysturvakäsittelijä joutuu välillä syyttä tulilinjalle, kun asiakkaat peräävät oikeuksiaan.

OMAN TYÖN KOHOKOHDAT ovat palvelupäällikkö Sirpa Räsäselle pieniä ja arkisia. Esimerkiksi se tuntuu hyvältä, jos asiakas on lähettänyt etuushakemuslomakkeensa niin huolellisesti täytettynä, että asia pysytään ratkaisemaan heti.

”Välillä hakemuksesta saattaa puuttua pakollisia tietoja, esimerkiksi tilinumero. Tällöin joudumme sen erikseen selvittämään”, Räsänen kuvaa.

Viime vuonna Kelassa ratkaistiin yli 900 000 työttömyysturvahakemusta. Aikaa työhön kului noin 400 henkilötyövuotta. Työttömyysturvakäsittelijän työtehtäviin kuuluu asiakkaiden hakemusten ja työvoimapoliittisten lausuntojen käsittelyä sekä asiakkaiden sähköposteihin ja soittopyyntöihin vastaamista. Välillä täytyy pyytää lisäselvityksiä, jos hakemuksesta puuttuu jokin oleellinen tieto.

Iso haaste työttömyysturvakäsittelijän työssä on lainsäädännön monimutkaisuus. Erityisen hankala on soviteltu päiväraha, jota maksetaan silloin, jos hakija on tehnyt työttömyysaikana satunnaisesti töitä.

Haasteellista on esimerkiksi sovitteluajan tulojen selvittäminen. Palkkatodistuksista ei käy aina ilmi, mille ajalle maksettu palkka kohdistuu. Sovitellun työttömyysturvan hakijalla voi olla useita työnantajia, joiden palkanmaksurytmi on erilainen. Silloin tilanne mutkistuu.

Jos lyhytaikainen kokoaikatyö jatkuu yhtäjaksoisena yli kaksi viikkoa, asiakkaalla ei ole oikeutta soviteltuun päivärahaan kokoaikaisen työn ajalta. Se voi aiheuttaa tarkistuspäätöksen myös aiemmalle jaksolle.

”Meidän työemme näkökulmasta katsottuna olisi hyvä, jos lainsäädäntöä voisi yksinkertaistaa”, Räsänen muotoilee.

Lisää luottamusta asiakkaisiin

Yksi asiakaspalautteen aiheista on se, että asiakas joutuu usein odottamaan soviteltua päivärahaa kauemmin kuin jos hän olisi kokonaan työtön. Palvelupäällikkö Sirpa Räsänen kertoo monien asiakkaiden toivovan suojaosuutta työttömyysturvaan.

”Suojaosuus voisi tarkoittaa, että pienet osa-aikatyöstä saadut tulot eivät vaikuttaisi työttömyysturvan määrään. Se tuntuisi minustakin järkevältä.”

Osa asiakkaista toivoo myös työttömyysetuuksien sovitteperusteiden muuttamista. Silloin työttömyyspäiviltä saisi täyden työttömyysetuuden ja toisaalta työpäiviltä täyden palkan.

Kun työttömien määrä kasvaa, se näkyy työttömyysturvakäsittelijän arjessa. Myös kesällä syntyy usein ruuhkaa. Jos hakemusten käsittely viivästyy, asiakkaat ottavat yhteyttä kiirehtiäkseen omaa asiaansa. Tämä luo paineita työhön. Ylimääräisten kiireapulaisten palkkaaminen on käytännössä mahdotonta, koska etuusratkaisijan työ vaatii pitkän koulutuksen ja ratkaisijan on hallittava lainsäädäntö hyvin.

Räsänen toivoo, että tulevaisuudessa Kela voisi luottaa yhä enemmän asiakkaisiin. Luottamus näkyisi käytännössä esimerkiksi siinä, että asiakkaan ei tarvitsisi toimittaa Kelaan yhtä paljon lisäselvityksiä ja hakemuksen liitteitä kuin nykyään. Se helpottaisi myös etuus käsittelijän työtä.

”Eihän veroilmoitukseenkaan liitetä kaikkia mahdollisia tositteita. Pitäisikö meidänkin Kelassa mennä samaan suuntaan?” Räsänen miettii. ■

Hanna Moilanen

Nuorten massatyöttömyys – totta vai tarua?

Nuorten työttömyydestä puhutaan paljon, mutta tiedetään vähän. Erilaiset mittaamistavat luovat ilmiöstä toistuvasti väärinkäsityksiä.

TEKSTI Hanna Moilanen KUVITUS Riikka Sormunen KUVA Katri Tamminen

Finanssikriisin jälkeen nuorten työttömyys on lisääntynyt läpi Euroopan. Samaan aikaan myös keskustelu nuorisotyöttömyydestä on roihautunut. OECD:n piirissä on puhuttu jopa kadotetusta sukupolvesta. Tämä ei kuitenkaan ole koko kuva nuorten työttömyydestä.

”Meillä Suomessa opiskelijoiden suuri määrä ja nopeat työmarkkinamuutokset hämmentävät kokonaiskuvaa. Erilaisilla mittaustavoilla samasta ilmiöstä voi muodostua hyvinkin erilaisia kuvia”, selventää johtava tutkija Ulla Hämäläinen Kelan tutkimusosastolta.

Suomessa alle 20-vuotiaiden nuorten työttömyysaste oli 30 % vuonna 2011. Tämän on monessa yhteydessä tulkittu tarkoittavan, että joka kolmas nuori olisi työtön. Se ei kuitenkaan pidä paikkaansa.

”Työttömyysaste lasketaan työvoimasta eikä koko ikäluokasta. Kun opiskelevat nuoret poistetaan joukosta, todellinen työttömyys painuu 15–19-vuotiailla alle kahteen prosenttiin”, kertoo nuorten työttömyyttä ja työttömyyden mitaamisen haasteita tutkinut Hämäläinen.

Tilastokeskus laskee työttömyysasteen kansainvälisen työjärjestön ILO:n suositusten mukaisesti. Työvoimatutkimuksessa kysytään, onko vastaaja vailla töitä, onko hän etsinyt työtä viimeisen kuukauden aikana ja valmis ottamaan työtä vastaan kahden viikon sisällä. Jos näihin kysymyksiin vastaa myöntävästi, silloin on työtön. Esimerkiksi kesätöitä tai satunnaisia työkeikkoja etsivät opiskelijat määrittellään ensisijaisesti työtömiksi näiden kysymysten perusteella.

Suhdannelilanteen heikkeneminen kohtelee aina nuoria kaltoin.

Kaikkein nuorimmat työttömät ovat Hämmäläisen tuntuman mukaan pieni ja valikoitunut joukko. Heihin kuuluu muun muassa koulutuksen keskeyttäneitä ja ilman opiskelupaikkaa jääneitä. Myös armeijaan lähtöä odottavat nuoret luokitellaan usein työttömiksi. Samoin ase- tai siviilipalveluksesta vapautuneet nuoret, jotka odottavat opiskelun alkamista.

”Kun työttömyysastetilastoja korjataan poistamalla niistä opiskelijat, päästään itse asiassa hyvin lähelle työllistymisen mallimaina pidettyjen Tanskan ja Alankomaiden lukuja”, Hämmäläinen muistuttaa.

Kansainvälinen vertailu vaikeaa

Pohjoismaisessa vertailussa Ruotsia ja Suomea on perinteisesti pidetty laajan nuorisotyöttömyyden maina, kun taas Norja ja Tanska porskuttavat paremmissa asemissa.

”Ruotsissa on suuria työttömyyden kausivaihteluita, kuten Suomessakin. Ruotsissa myös muutettiin työttömien tilastointitapaa, joka osaltaan on saattanut lisätä näkyvää työttömyyttä”, Hämmäläinen arvioi.

”Norja on vauras öljymaa, jossa kausivaihtelu on maltillista. Toisin sanoen nuoret löytävät kohtuullisen helposti töitä. Tanskassa puolestaan on paljon oppisopimuskoulutusta, jossa olevat määritellään automaattisesti työllisiksi.”

Eteläisen Euroopan maissa Espanjassa, Italiassa ja Kreikassa nuorisotyöttömyys on laajaa. Pahimmillaan nuorten työttömyysaste on kolkutellut 50 %:a. Baltian maissa nuorten työttömyysaste on kolminkertais- tunut muutamassa vuodessa. Nuorten työttömyys on kasvanut myös Suomessa, mutta kasvu on ollut maltillista moneen muuhun maahan verrattuna.

”Suhdannelilanteen heikkeneminen kohtelee aina nuoria kaltoin. Jos yrityksissä käydään yt-neuvotteluita ja annetaan rekrytointikieltoja, uutta työvoimaa ei voida palkata. Nuoret ovat usein tätä uutta työvoimaa”, Hämmäläinen tietää.

Kansainvälisessä vertailussa myös Suomen yleinen asevelvollisuus vaikeuttaa arviointia. Joissain muissa Pohjoismaissa kutsutaan vain 20–30 % ikäluokasta palvelukseen. Monissa Euroopan maissa asevelvollisuudesta on luovuttu kokonaan. Ennen ja

jälkeen palveluksen on vaikeaa löytää töitä tai aloittaa opintoja ilman odotusaikaa. Kansainvälisissä vertailuissa saatetaan välillä tulkita ase- tai siviilipalveluksessa olevat nuoret työttömiksi.

Asenteessa työhön ei muutoksia

Nuorten työttömyyttä on tutkittu yllättävän vähän. Jotain silti tiedetään nuorten työttömyydestä ja nuorista työttömistä myös tutkimuksen perusteella.

Monet nuoret kokevat työttömyyttä. Toisaalta nuorten työttömyysjaksot ovat yleensä lyhyitä. Noin 45 % alle 20-vuotiaista työttömistä katoaa työttömyyskortistosta ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana. Yleisellä tasolla nuorten työttömyys kestää keskimäärin 6–8 viikkoa, kun se aikuisilla kestää 13–22 viikkoa.

”Oman paikan etsiminen kuuluu nuoruuteen, kun esimerkiksi valmistutaan koulutuksesta tai vaihdetaan lyhytkestoisesta työstä toiseen. Vastavalmistuneilla on usein työllistymisen ongelmia, mutta meillä ei ole nuorten pitkäaikaistyöttömien joukkoa”, Hämmäläinen sanoo.

Välillä kannetaan huolta siitä, jättäytyvätkö nuoret työttömyysetuuksien varaan. Tällöin unohdetaan, että ilman ammatillista koulutusta olevan nuoren oikeus työttömyysturvaan on sidottu aktiivisuuteen ja aktiivitoimenpiteisiin. Tämä tarkoittaa velvollisuutta osallistua esimerkiksi työharjoitteluun, kuntouttavaan työtoimintaan tai työvoimapolitiittiseen koulutukseen työmarkkinatuen saamisen ehtona. Alle 20-vuotiaista työttömistä vain noin 30 % on saanut työttömyysajaltaan työttömyysetuutta.

Näyttää myös siltä, ettei nuorten suhtautuminen työhön ole muuttunut kovin radi-

kaalisti. Kun ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilta nuorilta kysyttiin pari vuotta sitten heidän tulevaisuuden haaveistaan, vastaukset olivat hyvin perinteisiä. Nuoret haaveilivat perheestä, autosta, kodista ja vakituisesta työstä.

Vuoden 2013 alusta lähtien pyritään vahvistamaan nuorten yhteiskuntatakuuta, joka on ollut voimassa jo vuodesta 2005. Se on kärkihanke suhteessa nuorten työttömyyteen. Tarkoituksena on taata kaikille alle 25-vuotiaille nuorille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työ- tai opiskelupaikka kolmen kuukauden sisällä. Samansuuntaista politiikkaa on lähdetty ajamaan laajemminkin EU:n piirissä.

Nuorten työttömyys on ongelma

Nuorten todellinen työttömyys näyttää olevan vähäisempää kuin erilaisten mittaus- tapojen luomat väärinkäsitykset antavat ymmärtää. Perustuvatko massiiviset nuorisotyöttömyyden vähentämishjelmat oikeisiin faktoihin?

”Tätä voidaan arvioida sitten, kun meillä on enemmän tietoa toteutettujen uudistusten tehosta ja vaikuttavuudesta”, Hämmäläinen toteaa.

Vaikka nuorisotyöttömyyden mittakaava usein hämärtyy, Hämmäläisen mukaan nuorten työttömyys on silti yhteiskunnallinen ongelma. Tutkimusten mukaan nuorena koettu työttömyys voi muun muassa lisätä tulevan työttömyyden riskiä. Samoin nuorena koettu työttömyys voi vaikuttaa ansiotulojen kehitykseen kielteisesti.

Oma ongelmansa on myös se, että osa nuorista jää kokonaan rekistereiden ulkopuolelle. He eivät opiskele eivätkä ilmoit- taudu työttömiksi TE-toimistoon. Jos he eivät myöskään asioi sosiaali- toimistossa, he eivät käytännössä näy syrjäytymistä tai syrjäytymisuhkaa kuvaavissa rekisteritiedoissa. On arvioitu, että tilastojen ulkopuolelle olisi kadonnut 25 000 nuorta.

”Nuoren työttömyys ja kenen tahansa työttömyys on aina ongelmallista. Se on ongelma sekä yksilötasolla että kansantalouden tasolla”, Hämmäläinen painottaa. ■

Lisää aiheesta ▶ ”Nuorisotyöttömyys hiertää Pohjoismaissa”, tämän lehden sivulla 28.

”Nuorten työttömyyden mittakaa-
va hämärtyy usein erilaisten mit-
taustapojen vuoksi. Kyse on silti
todellisesta ongelmasta”, sanoo
johtava tutkija Ulla Hämäläinen
Kelan tutkimusosastolta.

Omaa rahaa

Hallitus aikoo esittää eduskunnalle kolmea keskeistä muutosta työttömyysturvaan.

Uudistusten tarkoitus on lisätä työttömyysturvan kannustavuutta.

Työttömyysturvaan valmistellaan kolmea merkittävää uudistusta 1.1.2013 alkaen. Keskeisimpänä uudistuksena on työmarkkinatuen tarveharkinnasta luopuminen puolison tulojen osalta. Käytännössä puolison tulot eivät enää vuodenvaihteen jälkeen vaikuta työmarkkinatuen myöntämiseen.

”Jo Sata-komitea ehdotti aikanaan työmarkkinatuen tarveharkinnasta luopumista puolison tulojen osalta”, toteaa lakimies **Mari Köngäs Kelasta**.

Työmarkkinatuen uudistuksen toivotaan vähentävän kannustinongelmia. Jos työttömän pariskunnan toinen osapuoli on saanut töitä, tähän asti toisen saama työmarkkinatuki on saattanut pienentyä samanaikaisesti. Toiveena on, että uudistus vähentää byrokratiaa ja sosiaaliturvan suunnittelun tarvetta.

”Oikeudet etuuksiin ovat lähtökohtaisesti yksilöllisiä meillä Suomessa, ja puolison tulojen vaikutusta on pidetty erikoisena.”

Toisena isompana uudistuksena on vuosilomakorvausten jaksottamisesta luopuminen. Lomakorvaus pitämättömistä lomista maksetaan työn päättyessä. Tähän asti lomakorvaus on syönyt oikeuden työttömyysetuuteen, jota on alettu maksaa vasta myöhemmin. Vuoden 2013 alusta oikeus työttömyysetuuteen syntyy suoraan normaalin omavastuuajan jälkeen.

Kolmantena uutena asiana kokeillaan työllistymisrahan maksamista. Yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneille maksetaan yhden kuukauden työmarkkinatuki täysimääräisenä työllistymisen jälkeen. Vastaavasti rahan saa myös silloin, kun enimmäisaika työttömyyspäivärahaa on tullut täyteen.

Uudistuksen tarkoituksena on kannustaa työn vastaanottamiseen. Kun työnhakija ottaa vastaan osa-aikaisen työn, työttömyysetuuden sovittelu myöhästyttää usein etuuden maksamista. Kokeilun ansiosta toimeentuloon ei tule katkosta.

”Sekä asiakkaan että viranomaisen näkökulmasta on hyvä, että monimutkaisia järjestelmiä pyritään yksinkertaistamaan”, Köngäs arvioi. ■

Hanna Moilanen

MITEN TYÖTTÖMYYSTURVAA UUDISTETAAN?

Mikä muuttuu vuoden 2013 alussa?	Mitkä ovat uudistuksen odotetut vaikutukset?	Millaista joukkoa uudistus koskee?	Mitä uudistus maksaa?
Työmarkkinatuen tarveharkinnasta luovutaan puolison tulojen osalta.	Työn vastaanottaminen on aiempaa mielekkäämpää, kun saadut tulot eivät vaikuta kumppanin työmarkkinatukeen.	Avio- tai avoliitossa asuvia työmarkkinatuen saajia	31,9 miljoonaa euroa vuodessa
Vuosilomakorvausten jaksottamisesta luovutaan.	Työttömyysetuutta aletaan maksaa suoraan normaalin omavastuuajan jälkeen, eikä lomakorvaus syö oikeutta työttömyysetuuteen.	Kaikkia työttömyysetuuden saajia	20 miljoonaa euroa vuodessa
Pitkään työttömänä olleille maksetaan yhden kuukauden työmarkkinatuki työllistymisen yhteydessä.	Työn vastaanottaminen helpottuu, koska toimeentulo ei vaaranna katkoskohdassa.	Työllistymisrahan maksamista kokeillaan yli 500 päivää työttömyysetuutta saaneille kuntakokeiluun valituissa 61 kunnassa vuosina 2013–2015.	3,7 miljoonaa euroa kokeiluajalla 2013–2015

TYÖMARKKINATUKI VAI PERUSPÄIVÄRAHA?

Työttömyysturvaan esitetyt muutokset lähentävät työmarkkinatukea Kelan maksamaan peruspäivärahaan. Eroja säilyy silti vielä uudistuksen jälkeenkin.

Työmarkkinatuki 1.1.2013 voimaan tulevien uudistusten jälkeen	Peruspäiväraha
- Puolison tulot eivät enää vaikuta maksettavan työmarkkinatuen määrään.	- Puolison tulot eivät vaikuta työttömyyspäivärahan määrään.
- Vanhempien taloudessa asuvalle maksetaan osittaista työmarkkinatukea.	- Vanhempien taloudessa asuminen ei vaikuta peruspäivärahan määrään.
- Omat tarveharkintatulot (esim. vuokra-, osinko- ja muut pääomatulot) vaikuttavat työmarkkinatuen määrään alentavasti.	- Omat tarveharkintatulot eivät vaikuta peruspäivärahan määrään.
- Työmarkkinatuki on 31,36 euroa, ja sitä maksetaan viideltä arkipäivältä viikossa. Työmarkkinatukeen maksetaan lapsikorotus.	- Peruspäiväraha on samansuuruisen kuin työmarkkinatuki, ja myös lapsikorvaus maksetaan samojen periaatteiden mukaisesti.
- Työmarkkinatukea maksetaan silloin, kun työnhakijan työssäoloehto ei täyty, tai jos työnhakija on saanut ansio- tai peruspäivärahaa 500 päivän ajan. Tuen saaminen edellyttää ilmoittautumista TE-toimistoon.	- Peruspäivärahan saaminen edellyttää työssäoloehdon täyttymistä ja ilmoittautumista työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistossa. Työssäoloehto täyttyy, kun työntekijä on 28 edellisen kuukauden aikana ollut palkkatyössä 34 viikkoa.
- Työmarkkinatuen omavastuu-aika on 5 päivää työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisen jälkeen. Tältä ajalta etuutta ei makseta.	- Peruspäivärahan omavastuu-aika on 7 päivää. Tältä ajalta etuutta ei makseta.
- Työmarkkinatuen kesto ei ole rajattu. Nuorten työttömien työmarkkinatuen saamisen ehtona on usein osallistuminen johonkin aktiivitoimenpiteeseen, kuten työharjoitteluun, kuntouttavaan työtoimintaan tai työvoimapolitiiseen koulutukseen.	- Työttömyyspäivärahaa maksetaan enintään 500 päivän ajalta yhtäjaksoisesti.

Sosiaaliturvan rahoitus hakee ratkaisua

Kelan pääjohtajan mukaan olisi löydettävä keinot huolehtia ihmisten turvallisuudesta oikeudenmukaisesti, mutta nykyistä monipuolisemalla kustannusrakenteella.

Liisa Hyssälä on katsellut suomalaista sosiaaliturvaa monesta näkökulmasta. Hän aloitti työuransa sosiaalihoitajana ja opiskeli sitten tutkintoihin asti valtiotiedettä, hammaslääketiedettä ja kansanterveystiedettä. Hammaslääkärinä ja yrittäjänä vierähti useampi vuosi. Poliittisen uran hän teki kansanedustajana, peruspalvelu- sekä sosiaali- ja terveysministerinä.

1 MITÄ SOSIAALITURVAN TULEVAISUUSIKKUNASTA NÄKYVÄ?

”Rahoitus on yksi tärkeimmistä kysymyksistä. Joskus on ollut puhetta elinkaarimallista, jossa rahoitusvastuuta kevennettäisiin nuorten ruuhkavuosista ja siirrettäisiin veloistaan ja perhevelvollisuuksistaan selvinneiden suuntaan. Avointa keskustelua vaihtoehtoista tarvitaan juuri nyt, sillä väestö vanhenee ja julkista taloutta uhkaa jälleen säästökuuri.

Tueksi tulevaan on ihmisen omavoimaisuus, jossa yhdistyvät itsenäinen elämäntilanne, sosiaalinen vastuu ja henkinen kasvu. Omavoimainen ihminen ei ole markkinoiden eikä julkisen vallan armoilla, mutta ei myöskään tuuliajolla. Ammatillinen auttaminen tukee ja täydentää omatoimisuutta. Yhteiskunnan otetta tarvitaan varmistamaan, että tasavertaisuus toteutuu.”

2 MITÄ SOSIAALI- JA TERVEYS-MINISTERI HYSSÄLÄN ASETTAMAN SATA-KOMITEAN TYÖ TUOTTI?

”Sata-komitean tehtävänä oli päivittää sosiaaliturvan kenttä, joka oli jälkeenyöjäännyt. Esimerkiksi itsensä työllistävistä freelancereista lainsäätäjät ei ollut nähnyt edes unta. Oli syntynyt myös kannustinloukkuja, jotka vähensivät työttömien halua ja mahdollisuuksia vastaanottaa työtä. Köyhälläkin on oikeus laskea, kannattaako työnteko, ja toimia rationaalisesti laskutuloksen mukaan.

Komitean piti erityisesti tarttua työn kannattavuuteen ja esittää tavat purkaa loukut. Se teki hyvää työtä, ja osa ehdotuksista on jo käytössä olevaa lainsäädäntöä. Mutta maa syöksyi vuonna 2008 edelliseen taloustaantumaa. Koska näköpiirissä oli, etteivät varat riitä moneen uudistukseen, priorisoin itse takuueläkkeen, jota vein hallituksen eteenpäin.

Liisa Hyssälä on 6 000 kelalaisen johtaja ja 13 miljardin euron talouden vartija.

Aika on ajanut ohi myös perhe- ja tulokäsitteistä. Lainsäädäntö oli luotu peruserheen ja pitkäaikaisen työsuhteen varaan, vaikka ydinperheitä on enää harvalla ja tulonsa voi ilmoittaa Kelalle sen seitsemällä tavalla. Komitea esittikin perhe- ja tulokäsitteiden yhdenmukaistamista.

Kun ihmistä kohtaa kriisi – sairaus, työttömyys tai yllättävä muutos elämäntilanteessa, hän on voimaton, eikä jaksa kiertää luukulta toiselle. Kela on kiirehtinyt lainsäädännön yhtenäistämistä ministeriön suuntaan, ja kiirehtiminen on otettu vakavasti.

3 ONKO IHMINEN NYT KELAN KESKIÖSSÄ?

”Kaikki viiveet pitää poistaa työttömyysturvasta. Rahan tulee liikkua mahdollisimman nopeasti asiakkaan eduksi.

Kelan omassa hankesalkussa on työkaluja byrokratian hävittämiseen. Esimerkiksi Kyy-hankeessa yhteistyöhön on saatu mukaan työvoimaviranomaiset ja terveydenhuolto. Lenkinä viranomaisten välillä on työkykyneuvoja, joka asiakkaan luvalla hoitaa yhteydet viranomaisiin ja auttaa kehittämään asiakkaan työkykyä.

Kun päiväraha-kausit päättyy, asiakkaan koulutus- ja kuntoutusmahdollisuudet kar-

toitetaan yhteisvoimin. Asiakasta ei päästetä tilanteeseen, jossa työkyvyttömyyseläke on ainoa vaihtoehto.

Meillä ei ole oikean käden työpaikkoja, jos vasen käsi on menetetty. Tässä on Kelassakin peiliin katsomisen paikka. Yksikään ei tule tänne aamulla pyörätuolilla. Olen kysynyt, olisiko meilläkin rekrytointipolitiikassa tekemistä. En halua, että tämä olisi huutomerkki, mutta työpaikkoja osatyökykyisille ei synny, jos ei niitä tarjota.”

4 RAHOITUSPAINETA HALUTAAN KEVENTÄÄ PIDEMMIN TYÖURIN, MUTTA ONKO SENIORI TARPEETON TYÖMARKKINOILLA?

”Asenneilmapiiri on muuttunut. Pidempi työssäkäynti on arvostettavaa, minkä näkee täällä Kelassakin. Meillä on työntekijä, jolle tulee syksyllä täyteen 50 Kela-vuotta. Arvostamme tietotaitoa, joka ikääntyneillä työntekijöillä on.

Mutta on myönnettävä, ettei sama henki ole vielä tarttunut yritysmaailmaan. Joskus tuntuu, että kvartaalitalous on siirtynyt henkilöstöpolitiikkaankin.” ■

Marita Kokko

Työministeri Lauri Ihalaisen mielestä työttömyysturvan tulee kannustaa ihmistä aktivoitumaan. "Tarjottavien toimenpiteiden on myös oltava laadukkaita ja merkityksellisiä."

Kansallinen työvoima hyvään käyttöön

Työministeri Lauri Ihalainen kaataisi raja-aitoja työpolitiikan, työelämän kehittämisen ja työmarkkinoiden toimivuuden väliltä. Hän peräänkuuluttaa poikkihallinnollisia ponnisteluja.

TEKSTI Jussi Förbom KUVAT Miika Kainu

Työministeri Lauri Ihalaisen puheenparsi on pitkä ja polveileva, mutta yhdessä asiassa hän tarkka: jokainen luku on muistettava erehtymättömästi ulkoa. Haastattelun aikana hän luettelee niitä paljon, ja yksi tärkeimmistä on 850 000. Niin monta työttömyysjaksoa Suomessa alkaa ja päättyy joka vuosi. Tästä loogisesti johtuva luku on kolme, sillä valtaosa työttömäksi jääneistä työllistyy kolmessa kuukaudessa.

Valitettavasti on kuitenkin myös luku 60 000, sillä se on yli vuoden työttömänä olleiden lukumäärä.

”Ja kun työttömyys pitkittyy, haasteet ovat suuria”, Ihalainen toteaa. ”Eikä tämä luku valitettavasti ole taittumassa.”

Ministeri haluaa kuitenkin pyristellä irti työproblematiikan osa-alueiden usein keinotekoisesta rajankäynnistä ja puhua laajemmasta ja avoimemmasta työpolitiikasta.

”Kun katsotaan vaikkapa työmarkkinoiden toimivuutta tai ihmisten työmarkkinoille pääsyä ja siellä pärjäämistä, nähdään, että työpolitiikka, työelämän kehittäminen ja työmarkkinoiden toimivuuden kysymykset on osattava yhdistää.”

Työpolitiikalla uudistuvaa tuottavuutta

Ihalainen on käynnistänyt hallituskauden keskeisiin ponnisteluihin luettavan strate-

gisen ohjelman, nimeltään *Rakennemuutos ja työmarkkinoiden toimivuus*. Siinä määritellään, millaisella työpolitiikalla Suomessa tulevina vuosina vastataan työmarkkinoiden ja työelämän rakennemuutokseen.

Ohjelmaa eritellessään ministeri puhuu paljon tuottavuudesta ja talouskasvun tavoittelusta, mutta haluaa soveltaa myös näitä termejä aiempaa monisyisemmin.

”Tuottavuus pitää nähdä laajemman kriteeristön läpi”, hän linjaa. ”Sen nostaminen on keskittynyt liikaa työvoiman vääränlaiseen säätelyyn, vaikka kyse on ennen kaikkea organisaatioiden uudistumisesta, ihmisten jaksamisesta, osaamisesta, johtamisesta ja uuden teknologian fiksusta soveltamisesta.”

Ihalainen viittaa Etlan tutkimukseen *Mistä arvo syntyy? Suomi globaalissa kilpailussa*. Sen historiallinen analyysi tuottavuuden ajureista päättyy kiinnittämään huomiota työrakenteiden kykyyn toimia uudella tavalla.

”Tästä seuraa se, että meidän on nostettava suurempaan merkitykseen työelämän strateginen ja laadullinen kehittäminen. Fiksusti hoidettuna työhyvinvointi ja tuottavuuden nostaminen eivät siis ole vastakkaisia asioita.”

Mutta eikö tuottavuuteen keskittyminen kuitenkin ohjaa keskustelua nimenomaan työuralla jo olevien ihmisten asemaan, vaikka olennaista on myös se, mi-

ten esimerkiksi nuorten työura ylipäätään urkenisi? Ministeri kääntää kysymyksen toisin päin.

”Ison kuvan kai tulisi olla se, että meille tulee 20 000 nuorta vähemmän vuosittain työelämään kuin toisesta päästä lähtee eläkkeelle. Samaan aikaan on kuitenkin suuri riski, että työelämässä on suuri määrä ihmisiä, joiden ammattitaito ei tule riittämään tämän käsillä olevan rakennemuutoksen läpiviemiseen ja jotka saattavat pudota pois. Siksi on huolehdittava siitä, että kaikilla on mahdollisuus päivittää ammattitaitoaan.”

Työttömyysturvasta kannustavampaa

Aktiivinen huolehtiminen työelämän laadusta heijastuu ministerin ajatuksissa kuitenkin myös työttömyyden problematiikkaan. Työttömyysturvan tulee hänen mielestään kannustaa ihmistä aktivoitumaan juuri siten kuin työmarkkinaosapuolten maaliskuussa 2012 neuvottelema työuraprosopimus määrittelee.

Vuoden 2014 alusta lukien ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäiskesto riippuu työhistorian pituudesta ja työnhakijan aktiivisuudesta. Nykyinen 500 päivän enimmäiskesto koskee vain työnhakijoita, joilla on vähintään kolmen vuoden työhistoria – muilla enimmäiskesto on 400 päivää. Ihalaisen tarkoittama aktiivointi mer-

Lauri Ihalainen haluaa kehittää suomalaisesta työelämästä Euroopan parhaan vuoteen 2025 mennessä.

kitsee sitä, että jos ansiopäivärahaa saava työnhakija ei ole 250 ensimmäisen päivän aikana aloittanut vähintään 40 päivää kestävää aktiivitoimenpidettä, ansioturvan kesko lyhenee 100 päivällä.

”Tietenkkin, kun velvoite kerran asetetaan, tarjottavien toimenpiteiden on myös oltava laadukkaita ja merkityksellisiä. Kannan tästä huolta ja tunnistan sen haasteen, että nykyisillä resursseilla on suuri riski, ettemme ennen vuotta 2014 saa aikaan niin laadukkaita ohjelmia kuin olisi syytä.”

Konkreettinen tapa vasta haasteeseen liittyy jälleen hallinnollisten kategorioiden, tai kuten ministeri sanoo, siilojen välisten raja-aitojen luudentamiseen. Rakennemuutosohjelmaa on valmisteltu yhteistyössä paitsi työmarkkinajärjestöjen, myös eri ministeriöiden kanssa, ja kokonaisvastuu on halettu nähdä yhteisenä.

”Tämän työpoliittisen ajattelun ydin on juuri se, että ollaan saman arvioinnin ää-

rellä ja katsotaan, mitä vaikutusta milläkin uudistuksella on”, Ihalainen tähdentää. ”Ministeriöiden on tehtävä yhteistyötä.”

Polut syntyvät yhteistoiminnassa

Ihalainen nostaa esiin myös konkreettisen esimerkin uudelaista toimintakulttuurista. Se on työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden sekä Kuntaliiton yhdessä valmisteleva kuntakokeilu, joka tähtää pitkittyvän työttömyyden taittamiseen.

”Tähän satsaamme 20 miljoonaa euroa vuodessa vuoteen 2015 asti. Konsepti on, että kuntavetoisesti, alueellisesti ja paikallisesti kerätään kaikki toimijat henkisesti saman oven taakse: sosiaalitoimisto, työ- ja elinkeinotoimisto, Kela, kunta, yrittäjät ja kolmas sektori.”

”Sitten ruvetaan yhdessä rakentamaan niitä polkuja pitkittyvältä työttömyydestä kärsivälle ihmiselle. Siinä on usein kysy-

mys kuntoutuksesta, kuntouttavasta työstä ja koulutuksesta. Sen valon siellä toisessa päässä pitäisi sitten olla se oikea työpaikka.”

Samanlaisia poikkihallinnollisia ponnisteluja tarvitaan ministerin mukaan myös valtakunnan tasolla, sillä ”aina on mietittävä toimenpiteiden laajempia vaikutuksia”.

Nuoret saatava mukaan

Palataan Ihalaisen hellimään perusteisiin, jonka mukaan työvoimapotentialin tulee olla mahdollisimman hyvässä käytössä. Ministeri nostaa jälleen esiin luvun, jonka sanoo kaikessa hämmäntävyydessään uhkaavan tätä tavoitetta: 110 000 on niiden nuorten määrää, jotka eivät ole suorittaneet toisen asteen tutkintoa. Lähes joka viidennellä alle 25-vuotiaista työttömyys myös venyy yli kolmen kuukauden haamurajan.

”Näin ei saa olla, ja siksi tarvitsemme nuorisotakuuta, jossa nuorelle tarjotaan mahdollisuus joko koulutus-, työ- tai harjoittelupaikkaan tai sitten työpajaan kuntouttavaan työhön”, ministeri painottaa.

Nuorisotakuun ytimessä on, että toisen asteen koulutuksen on oltava kaikille mahdollinen. Kriittinen kysymys koulutuksen järjestämisen jälkeenkin on se, miten nuorelle saadaan toisen asteen koulutuksen jälkeen ensimmäinen työpaikka avoimelle sektorille. Siksi valtio haluaa madaltaa työhönottokynnystä: yritys, joka ensi vuoden alusta palkkaa nuoren tämän ensimmäiseen työpaikkaan, saa 650 euron sanssirahan kuukaudessa vuoden ajaksi.

”Tähän kokonaisuohjelmaan on siis rakennettu se näkemys, että kansallista työvoimaa on olemassa, jos vain halutaan, että he kaikki ovat työmarkkinoiden käytettävissä”, Ihalainen linjaa. ■

Hyvän työelämän huoneentaulu

Työministeri Ihalainen haluaa osana työpoliittikkaa kehittää suomalaisesta työelämästä kunnianhimoisesti Euroopan parhaan vuoteen 2025 mennessä. Mitä se merkitsee?

”Tutkimuksissa hyvän työelämän huoneentauluun piirretään toisten huomioon ottaminen, avoimuuden ilmapiiri, tasapuolinen johtaminen, se, että työ on enemmän kuin vain keino tulla toimeen, ja lopuksi vaikutusmahdollisuus-

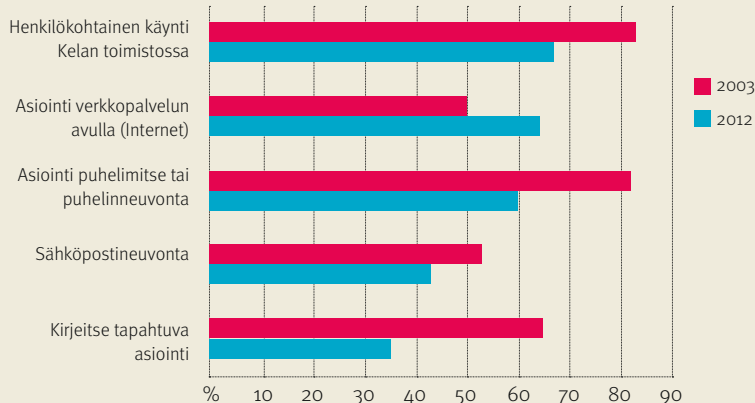
sien parantaminen omassa työssä.”

”Itse lisäisin vielä sen, että ihmisillä on muutakin elämää kuin työelämä. Työn ja muun elämän tasapainoisemman yhteensovittamisen tarve on suuri – on haasteellista olla sekä hyvä vanhempi että hyvä työntekijä. Ja on varmaankin niin, että tuotannon ja työelämän tarpeet ovat tässä yhtälössä olleet hallitsevampia kuin perheiden ja ihmisten tarpeet.”

KELA-ASIOINTIA KOSKEVAT PREFERENSSIT (MITÄ ASIOINTITAPAA KÄYTTÄISI, %).

Lähde: Kelan kansalaiskyselyt 2003 ja 2012

Kelan verkkopalvelujen suosio kasvaa edelleen

Jos trendi jatkuu, verkkoasiointi nousee lähivuosina toimistopalvelua suosittumaksi asiointitavaksi.

MIKKO NIEMELÄ
johtava tutkija,
Kelan tutkimusosasto

KELAN VERKKOPALVELUJEN SUOSIO on kasvanut palvelutarjonnan lisääntyessä. Kelan tutkimusosaston TNS Gallupilla teettämien puhelinhaastattelujen mukaan 37 % Kelassa asioineista vastaajista oli käyttänyt verkkopalveluja. Verkkopalveluja suosituimpia asiointitapoja olivat ainoastaan korvaukset suoraan palveluntarjoajalta (63 %) sekä henkilökohtainen käynti Kelan toimistossa (41 %). Verkossa asioineiden osuus ohitti nyt ensimmäisen kerran kirjeitse asiointien (32 %) osuuden.

Jos trendi jatkuu, verkkoasiointi nousee parin seuraavan vuoden aikana toimistoasiointia suosittumaksi asiointitavaksi.

Polarisoituuko verkkoasiointi?

Verkkopalvelujen suosion kasvu on nähtävissä myös kansalaisten Kela-asiointia koskeissa preferensseissä (kuvio). Verkko on ainoa asiointitapa, jonka kannatus on lisääntynyt vajaan 10 vuoden aikana. Kirjeitse asiointin kannatus on sen sijaan puolittunut. Henkilökohtainen käynti Kelan toi-

mistossa on kuitenkin edelleen kansalaisten ykköspreferenssinä.

Eri väestöryhmät ovat edelleen toisia valmiimpia käyttämään verkkopalveluja. Suosio on vahvin kaupunkilaisten, nuorten, opiskelijoiden ja toimihenkilöiden, työssä olevien sekä korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa. Eri vuosien tuloksia tarkasteltaessa ikäryhmien väliset erot ovat pysyneet melko muuttumattomina.

Verkkoasiointin suosio heikkenee lineaarisesti siirryttäessä nuoremmista vanhempiin ikäryhmiin. Vuonna 2012 noin 85 % alle 35-vuotiaista käyttäisi verkkopalveluja, yli 65-vuotiaista vain 24 %.

Opiskelijoista 89 % ja toimihenkilöistä 85 % käyttäisi verkkoa. Ammattiryhmäjäon toisessa ääripäässä ovat puolestaan eläkeläiset (28 %) ja viljelijät (31 %). Osittain ikäryhmien välisillä eroilla selittyvät myös suuret koulutusryhmien väliset erot: korkeakoulututkinnon suorittaneista 87 % käyttäisi verkkopalveluja. Sen sijaan ainoastaan peruskoulun suorittaneista 15 % olisi valmis asioimaan verkossa.

Myös asuinkunnan kaupunkimaisuudella ja kotitalouden tulotasolla on merkitystä. Taajaan asutuissa kunnissa verkkoasiointi on suosittumpaa kuin maaseutumaisissa kunnissa. Lisäksi suurituloisemmat preferoivat verkkopalveluja pienituloisia enemmän.

Kaikki palvelut verkkoon

Asiakkaiden tyytyväisyydestä Kelan verkkoasiointiin kertoo se, että 97 % niistä, jotka olivat asioineet viime kerralla verkossa, käyttäisivät sitä edelleen. Verkkopalvelujen sisällöstä kysyttäessä vastaajat olivat valmiita hyvin monenlaiseen palveluvalikoimaan.

Noin 90 % verkkoasiointia preferoivista haluaisi verkkopalvelun avulla hakea etuutta tai korvausta, tehdä tiedonhakuja Kelan palveluista ja sosiaaliturvasta sekä ilmoittaa etuuteen tai korvaukseen liittyviä muutostietoja. Noin 80 % vastaajista haluaisi käyttää omatoimista etuuden tai korvauksen laskentapalvelua sekä tehdä ajanvarauksen verkossa. Mobiiliasiointiin olisi valmis 44 %.

Nuoret ovat valmiimpia kaikenlaisen verkossa tapahtuvaan asiointiin kuin ikään tyyneemmät. Esimerkiksi yli puolet opiskelijoista olisi valmis mobiiliasiointiin, eläkeläisistä noin kolmannes. Huomionarvoista on, että myös vanhemmat ikäryhmät ovat valmiita verkossa tapahtuvaan tiedonhakuun ja muutostietojen ilmoittamiseen. Sen sijaan etuuden tai korvauksen hakuun vanhemmat ikäryhmät suhtautuvat nuoria vauruksellisemmin: 25–34-vuotiaista 91 % ja yli 65-vuotiaista 55 % voisi tehdä etuushakemuksensa verkossa. ■

Tilasto kertoo osatotuuden työttömyydestä

Saksassa työttömyys on notkahtanut pitkän laskun jälkeen uudestaan hienoiseen nousuun.

Saksan 42 miljoonasta työikäisestä asukkaasta työttömänä oli heinäkuussa 2,9 miljoonaa. Se on 6,8 % työvoimasta. Luku oli hivenen suurempi kuin kesäkuussa, mutta pienempi kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaista työttömänä oli joka kymmenes.

Tilasto ei kerro kuitenkaan koko totuutta. Jos lukuun liitetään kaikki ilman töitä olevat työikäiset ja vähintään osa-aikaiseen työhön kykenevät, todellinen työttömien määrä on 4,5 miljoonaa. Alityöllistettyjä, kuten osa-aikaita tekeviä ja patkätyöläisiä Saksassa oli heinäkuussa 3,8 miljoonaa. Yli 80 000 ihmistä teki lyhennettyä työviikkoa.

Työssä ja työhön kiinni

”Kurzarbeitiksi” kutsutussa järjestelmässä hetkellisiin menekkivaikeuksiin joutuneen yrityksen työntekijöitä ei lomauteta eikä irtisanota. Sen sijaan työt jaetaan tekemällä lyhyempää työviikkoa ja työvoimatoimisto osallistuu palkkakustannuksiin.

Tilastosta on putattu muun muassa 140 000 pitkäaikaisesti työttömää, jotka työvoimatoimisto on määrännyt kuntien ja yleishyödyllisten järjestöjen palvelukseen yhden euron tuntipalkalla. Heitä työskentelee esimerkiksi puistotöissä, kirjastonhoitajan apulaisina, muuttomiehinä virastoissa, hanslankareina kunnallisilla rakennustyömailla, lastenpukijoina päiväkodeissa, kouluavustajina sekä vanhusten ja vammaisten auttajina. Euron töitä saa tehdä korkeintaan 15 tuntia viikossa. Palkkaa ei vähennetä työttömyysavustuksesta.

Työttömiksi luetaan myös koulunsa ja ammattikoulunsa päättäneet, mutta vielä ilman töitä tai harjoittelupaikkaa olevat nuoret. Päätoimisia opiskelijoita ei Saksassa määritellä työttömiksi. Halukkaille tie työelämään aukeaa nopeasti, sillä työvoimatoimistot välittivät heinäkuuhun mennessä 518 000 harjoittelupaikkaa. Monilla paikakunnilla harjoittelijoista on pulaa. Useilla aloilla harjoittelupaikan saaminen on ammattikoulutukseen pääsemisen edellytys.

Ansioon suhteutettua työttömyyskorvausta maksetaan alle 50-vuotiaalle 12 kuukautta, alle 55-vuotiaalle 18 kuukautta ja alle 58-vuotiaalle 24 kuukautta. Edellytys on, että henkilö on maksanut työttömyysvakuutusta. Sen suuruus on sekä työntekijälle että työnantajalle 1,5 %. Ansiodonnainen työttömyyskorvaus on 60–67 % nettopalkasta riippuen siitä, onko hakijalla lapsia. Korvauksen määrä on keskimäärin 827 euroa kuukaudessa.

Hartz-avun saajan on elettävä vaatimattomasti.

Agenda 2010 yhdisti avut

Liittokansleri Gerhard Schröderin punavihreä hallitus toteutti kymmenen vuotta sitten Agenda 2010 -nimellä kulkuneen sosiaalipoliittisen uudistuksen.

Saksan sodan jälkeisen historian suurinta sosiaaliturvaremonttia perusteltiin sillä, etteivät edes vauraan valtion rahkeet kestä ilman uusjakoa. Taustalla vaikutti myös kansan nopeaan ukkoutumiseen ja akkautumiseen johtava väestökehitys.

Portaittain toteutetussa uudistuksessa karsittiin sosiaali- ja terveydenhuollon maksuttomia palveluja, korotettiin hoitojen

ja lääkkeiden omavastuuosuuksia, lyhennettiin irtisanomisaikoja, alettiin nostaa eläkeikää asteittain 67 vuoteen sekä muutettiin sairausvakuutuksen pariteettiperiaatetta työnantajan hyväksi. Kristillisdemokraattisen Angela Merkelin johtamat hallitukset demarien ja liberaalien kanssa jatkoivat samalla linjalla.

Keskeinen Agenda 2010:n uudistus oli sosiaali- ja työttömyysavustuksen yhdistäminen niin sanotuksi Hartz IV -tueksi. Sen arkkitehtina oli silloinen Volkswagen-työtehtaan henkilöstöpäällikkö ja entinen Metalliliiton johtoon kuulunut Peter Hartz. Uu-

distuksia vastustettiin monissa Saksan kaupungeissa joka maanantai toistuneilla suurmielenosoituksilla.

Oma vastuu kasvoi

Työtön tai sosiaaliapua hakeva joutuu käyttämään ennen Hartz IV -avun saamista 10 000 euroa ylittävät säästönsä, myymään arvoesineensä ja yli 7 500 euron arvoisen autonsa sekä muuttamaan mahdollisen yksityisen eläkevakuutuksensa rahaksi.

Jos asunto ylittää enimmäisnormit, työtön määrätään muuttamaan halvempaan ja pienempään asuntoon. Yksin asuvalle pitkäai-

kaistyöttömälle sallitaan 40 neliön ja paris-kunnalle 60 neliön asunto. Lapset nostavat rajaa 15 neliöllä päätä kohden. Jos omistus-asunto ylittää huomattavasti normit, työtöntä kehoitetaan ottamaan vuokralaisia.

Hartz IV -avustuksen perusosan suuruus on 374 euroa kuukaudessa. Työtön puoliso saa 337 euroa. Alaikäisistä lapsista maksetaan iästä riippuen 219–251 euroa. Työvoimattomisto maksaa sairaus- ja eläkevakuutuksen sekä lämmityksen ja muut asumiseen liittyvät kohtuulliset sivukulut, kuten jätemaksut.

Perustuslakituomioistuimessa on käsiteltävänä avustuksen riittämättömyydestä

valittaneen kolmihenkinen berliiniläisperheen valitus. Perhe voitti sosiaalioikeudessa, jonka mukaan avustuksen olisi oltava 100 euroa korkeampi ihmisarvoisen elämisen turvaamiseksi. Tuomarit siirsivät lopullisen päätöksenteon kuitenkin perustuslakituomioistuimelle. Perustuslakioikeus on pitänyt erään toisen valituksen yhteydessä 374 euroa riittävän suurena ainakin yksin elävälle työttömälle tai sosiaaliavun saajalle.

Hartz IV -avun saajia on Saksassa noin 7 miljoonaa. ■

Pertti Rönkkö, Berliini

Nuorisotyöttömyys hiertää Pohjoismaissa

Pohjoismaisten sosiaaliturva-asiantuntijoiden mielestä koulutus on paras keino turvata nuorten työllistyminen.

TEKSTI Milla Ikonen KUVAT Laura Vesa

Vuoden 2008 talouskriisi käänsi nuorisotyöttömyyden kasvuun kaikissa Pohjoismaissa. Eniten työttömien nuorten määrä kasvoi Ruotsissa ja Islannissa.

Kaikissa Pohjoismaissa nuorisotyöttömyysaste on 2–3 kertaa suurempi kuin kaikkien työikäisten työttömyysaste. Kuitenkin sen kasvu tasaantui vuonna 2009 muualla kuin Tanskassa, ja vain Ruotsissa se ylittää EU-maiden keskiarvon. 15–29-vuotiaiden työttömyysaste oli vuonna 2010 Ruotsissa 18 %, Suomessa 16 %, Islannissa 14 %, Tanskassa 13 % ja Norjassa 7,4 %.

Nuorisotyöttömyysaste antaa osin harhaanjohtavan kuvan ongelman laajuudesta, koska se lasketaan työttömien osuutena työvoimasta, ei ikäryhmän osuutena koko väestöstä. Nuorista suuri osa on opiskelijoita, jotka eivät kuulu työvoimaan. Ei-opiskelevien työttömien määrä on nuorisotyöttömyysastetta huomattavasti pienempi.

Nuorten työttömyys oli yksi Tampereella kesäkuussa pidetyn Pohjoismaisen sosiaaliturvakokouksen teemoista. Neljän vuoden välein järjestettävä tilaisuus kokoaa sosiaaliturvalaitosten johtajat ja asiantuntijat keskustelemaan ja jakamaan kokemuksia. Muita teemoja olivat tällä kertaa muun muassa sosiaaliturvan tulevaisuus, eläköityminen ja työkyky.

Norjan nuorisotyöttömyys on vähäisempää kuin muissa Euroopan maissa. Ingunn Hagen ja Diler Parghi työskentelevät vanhempina neuvonantajina Norjan työ- ja hyvinvointihallinnossa NAV:ssa, paikallisessa Kelassa.

Arbetsförmedlingen /
Magnus Pehrsson

Tord Strannefors, Arbetsförmedlingen, Ruotsi

Ruotsin nuorisotyöttömyysaste on Pohjoismaiden suurin, ja nuorten osuus kaikista työttömistä on merkittävä. Nuorten työllisyys kärsi pahasti 1990-luvun alun laman aikana, ja lähes koko 2000-luvun alkupuoliskon nuorten työttömyysluvut pysyivät melko suurina. Talouskriisi pahensi tilannetta uudelleen.

Viime vuosina Ruotsi on yrittänyt torjua nuorisotyöttömyyttä parantamalla työnteon ja palkkaamisen houkuttelevuutta. Työtulojen verotusta on kevennetty, nuorista työntekijöistä maksettavia työnantajamaksuja on alennettu sekä työttömyysturvan ehtoja on tiukennettu ja tasoa heikennetty.

Lisäksi Ruotsi on kehittänyt erityisesti nuorille suunnattuja aktivointitoimenpiteitä. Vuonna 2007 perustettiin nuorten työtakuu, jonka kautta kolme kuukautta työttömänä ollut 16–24-vuotias saa neuvontaa ja pääsee työharjoitteluun. Muita keinoja työllisyyden edistämiseen ovat muun muassa ohjaus työnhaussa, työelämään tutustumisjaksot ja palkkatuetut työt.

Tärkein keino nuorisotyöttömyyden torjumiseen on koulutus: korkeakoulututkinto vähentää merkittävästi riskiä joutua työttömäksi.

Ingunn Hagen ja Diler Parghi, NAV, Norja

Öljytulojen ja julkisen sektorin ylijäämän ansiosta talouskriisi ei iskenyt Norjaan yhtä pahasti kuin muihin Pohjoismaihin. Myös nuorisotyöttömyysaste on Norjassa muihin Euroopan maihin verrattuna melko pieni. Se on kuitenkin selvästi korkeampi kuin koko työikäisen väestön työttömyysaste.

Alle 30-vuotiaiden työttömyysjaksot ovat lyhyempiä kuin vanhemmilla ikäluokilla. Alle 20-vuotiaista puolet ja 20–24-vuotiaista yli kolmannes löytää töitä neljän viikon kuluttua työttömäksi ilmoittautumisestaan. Vähäinen koulutus on Norjassakin työttömyysriski: suhdanteet vaikuttavat voimakkaimmin heikosti koulutettujen nuorten työllisyyteen.

Nuorisotyöttömyyttä on Norjassa hoidettu kiinnittämällä erityistä huomiota nuorille suunnattuihin aktivointitoimenpiteisiin. Ohjaukseen ja toimenpiteisiin pääsyn varmistavaa nuorisotakuuta laajennettiin vuonna 2009 koskemaan alle 20-vuotiaiden lisäksi 20–24-vuotiaita. Nuorille on tarjolla myös työharjoitteluja, palkkatukea ja neuvontaa työnhaussa. Syksystä 2010 vuoteen 2013 on käynnissä nuorten syrjäytymistä ehkäisevä projekti Ny GIV (Uudet mahdollisuudet).

Yhteinen arvopohja ja samankaltainen sosiaaliturva yhdistävät Pohjoismaita. Jos yhteistyö olisi nykyistä tiiviimpi, joka maassa ei tarvitsisi keksiä kaikkia ratkaisuja erikseen. Tämä todettiin kesäkuussa Tampereella, kun Nordiska socialförsäkringsmötet (NSFM) kokosi Pohjoismaiden sosiaaliturva-alan johtajat ja asiantuntijat koolle 18. kerran. Konferenssin ohjelma ja esitykset ovat luettavissa kokoussivustosta osoitteessa www.nsfm2012.org

Bircan Eker, Arbejdsmarkedsstyrelsen, Tanska

Tanskassa työttömyys on ollut koko 2000-luvun Pohjoismaiden keskitasoa. Vuonna 2008 työttömyys ja etenkin nuorisotyöttömyys lisääntyivät. Nuorisotyöttömyys jatkoi kasvuaan vielä seuraavana vuonna, kun muissa Pohjoismaissa kasvu jo taittui. Nuorten työttömyys on Tanskassa selvästi suurempi kuin koko työikäisen väestön työttömyys.

Tanskan työllisyysdenhoitomallissa yhdistyvät joustavat työmarkkinat, sosiaalinen irtavverkko ja aktiivinen työmarkkinapolitiikka. Työntekijöiden irtisanominen on helpompaa kuin muissa Pohjoismaissa, joten työnantajat palkkaavat rohkeammin uusia työntekijöitä. Työttömyysetuudet ovat suhteellisen korkeatasoisia, mikä rohkaisee työntekijöitä ottamaan vastaan myös riskialttiita työpaikkoja. Valtio tarjoaa työttömäksi jääneille runsaasti aktivointitoimia, joihin nämä ovat velvollisia osallistumaan.

Työvoimapolitiikan tavoite on saada koulutetut nuoret töihin ja kouluttamattomat opiskelemaan. Jos alle 30-vuotias on saanut työttömyyspäivärahaa 13 viikkoa, hänen tulee osallistua aktivointitoimenpiteeseen. Uusi toimenpide käynnistyy, kun päivärahaa on maksettu kuusi kuukautta. Toimenpide voi sisältää työharjoittelua, palkkatukityötä tai ohjausta ja neuvontaa.

Gissur Pétursson, Vinnuálastofnun, Islanti

Ennen talous- ja pankkikriisiä nuorisotyöttömyys oli Islannissa varsin vähäistä. Viime vuosikymmenellä nuorisotyöttömyysaste oli 3,8–6,8 %, kunnes se vuonna 2008 alkoi kasvaa jyrkästi. Seuraavana vuonna se oli jo 14 %. Myös koko työikäisen väestön työttömyysaste paisui nopeasti: vuosina 2000–2008 se oli 1–3,4 % ja vuonna 2009 jo 8 %. Nuorisotyöttömyys kääntyi koko työikäisen väestön työttömyyttä nopeammin laskuun talvella 2009–2010.

Islannissa työvoiman kysyntä on pitkään ollut niin suurta, että kouluttautuminen ei ole ollut nuorille välttämätöntä. Siksi islantilaisnuorista suhteellisen suurella osalla ei ole korkeakoulututkintoa. Laman alettua heikosti koulutetut nuoret ovat olleet erityisen vaikeassa asemassa. Talouskriisin puhjuttua kehitettiin uusia keinoja työttömien nuorten aktivoimiseen. Heidät yritetään auttaa töihin, harjoitteluun tai koulutukseen, ja vuodesta 2010 alkaen alle 25-vuotiaille on pyritty tarjoamaan työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikka tai muu aktivointitoimi kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta. Opiskelijoille taataan töitä oppilaitosten lomien ajaksi. Lisäksi nuoret voivat päästä tilapäistyöhön tai palkkatukityöhön ja saada tukea omien liikeideoidensa toteuttamiseen.

Nuorten työttömyys- turva vaihtelee Pohjoismaissa

Pohjoismaiden nuoret eivät useinkaan ole ehtineet ansaita oikeutta työttömyyspäivärahaan liian lyhyen työhistoriansa vuoksi. Tästä syystä he tarvitsevat työttömäksi jäädessään muita sosiaalietuuksia. Muissa Pohjoismaissa päivärahan ulkopuolelle jäävät joutuvat yleensä turvautumaan Suomen toimeentulotukea vastaaviin etuuksiin.

– Ruotsissa nuorten työttömyysaste on Pohjoismaiden korkein, kertoo sosiaaliturvan tarkastusviraston Isf:n pääjohtaja Per Molander.

Keskustelemassa suomalaispuheenjohtaja Sabine Westin (vas.) sekä tanskalaiset Susanne Baerentzen ja Bircan Eker.

Ruotsi

Ansiopäivärahan saaminen edellyttää työttömyyskassan jäsenyyttä ja työssäoloehdon täyttymistä. Ne, jotka eivät ole työttömyyskassan jäseniä mutta täyttävät työssäoloehdon, voivat saada peruspäivärahaa. Sitä ei kuitenkaan makseta alle 20-vuotiaille. Toimenpiteen ajalta voi saada lisätukea.

Ne, joilla ei ole oikeutta ansio- tai peruspäivärahaan, voivat saada kunnallista toimeentulotukea. Se on viimesijainen ja tarveharkintainen etuus.

Norja

Norjassa on pakollinen ansiosidonnainen työttömyysvakuutus. Ansiopäivärahaa voi saada, jos palkka on ollut riittävän suuri edeltävän vuoden tai kolmen edeltävän vuoden aikana. Peruspäivärahaa ei ole.

Päivärahan ulkopuolelle jäävät voivat saada kunnallista toimeentulotukea, joka on tarveharkintainen ja viimesijainen etuus. Toimenpiteen ajalta voi saada lisätukea, vaikkei olisi oikeutettu päivärahaan.

Tanska

Ansiopäivärahan saaminen edellyttää työttömyyskassan jäsenyyttä ja työssäoloehdon täyttymistä. Sitä voi saada enintään kaksi vuotta kolmen vuoden aikana. Peruspäivärahaa ei ole.

Tanskan toimeentulotuki muistuttaa Suomen työmarkkinatukea. Sitä voi saada työttömyyden perusteella, jolloin saajan pitää muun muassa hakea aktiivisesti töitä ja olla valmis työhön päivän varoitusajalla. Tuki on matalampi alle 25-vuotiaille. Työtön, joka ei nosta mitään etuuksia, voi silti osallistua toimenpiteisiin.

Islanti

Toisin kuin muissa Pohjoismaissa, Islannissa nuoret ovat usein oikeutettuja kohtalaisen korkeatasoisiin työttömyyspäivärahoihin. Päivärahojen ehtoja on höllennetty osa-aikatyötä tekeville ja itsensä työllistäville. Toimenpiteisiin osallistuvat ja työn perässä muuttavat voivat saada lisätukea.

Päivärahan ulkopuolelle jäävät voivat saada kunnallista toimeentulotukea, joka on viimesijainen ja tarveharkintainen etuus. Kunnat päättävät myös tuen määrän. Yli kuusi kuukautta työttömänä olleet saavat helpotuksia terveyspalveluiden maksuihin.

Lähde: Pohjoismaisen sosiaaliturvakokouksen puheenvuorot; Youth Unemployment in the Nordic Countries -raportti, The Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO), 2011

Hyvinvointia lisäävä työ on parasta sosiaaliturvaa

Kun työ määritellään kapeasti vain palkkatyöksi, yhteiskunnallinen hyöty voi jäädä saavuttamatta.

SOSIAALITYÖNTEKIJÄNÄ TOIMIESSANI TAPASIN nuoren miehen, joka toimi aktiivisesti kahdessa kansalaisjärjestössä. Hän vaikutti olevan täystyöllistetty, mutta virallisesti hän oli työtön. Täyttää toimeentulotukea saadakseen hän hakeutui työelämävalmennukseen. Hänen täytyi olla hallinnon määrittämien aktiivitoimenpiteiden kohteena.

Ansiotyö ja siihen aktivoiminen on oleellinen osa suomalaista hyvinvointimallia. ”Työ on parasta sosiaaliturvaa”, todetaan muun muassa **Jyrki Kataisen** hallitusohjelmassa. Mutta kuka määrittelee työn? Työelämän tutkija **Jussi Vähämäen** mukaan nykyistä yhteiskuntaa leimaa työn epämääräistyminen. On lähes mahdotonta rajata tarkkaan, mitä työ on, milloin se on tuottavaa ja kuka sitä tekee.

Suomalaista halpatyövoimaa

Käytännössä nykyinen hyvinvointimalli perustuu yksinkertaiseen logiikkaan: Nuoren miehen toiminta kansalaisjärjestöissä ei ole työtä, koska kukaan ei maksa hänelle palkkaa. Tämän seurauksena hän elää toimeentulotuelle ja luokitellaan tilastoissa ”syrjäytyneeksi”.

Myös tutkimusta varten haastattelemani pitkäaikaistyöttömien joukossa oli henkilöitä, jotka pitivät itseään aktiivisina projektityöläisinä tai elämäntapataiteilijoina. He oikeuttivat toimeentulonsa toteamalla, että julkinen valta kustantaa myös apurahataiteilijoiden tai tutkijoiden ja jopa kansanedustajien toimeentulon. Miksi julkishallinnossa ei sitten hyväksyisi sitä, että ihminen tyytyy toteuttamaan työtään perusturvan varassa?

Ensinnäkin se murtaisi ansiotyön ja sosiaaliturvan pyhän liiton: Sosiaaliturvan rahoitus kerätään osin ansiotuloveroista, ja toisaalta sosiaaliturvan tehtävänä on uusintaa työvoimaa työmarkkinoille. Työttömien aktivoiminen yhtenä tarkoituksena on valtiontalouden kestävyysvajeen hillitseminen sosiaaliturvamenojen vähentämällä.

Julkisia menoja säästetään myös aktivoimalla työttömiä julkis-

hallinnon töihin. Työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä olevat pitkäaikaistyöttömät syöttävät vanhuksia vanhainkodeissa ja pukevat lapsia päiväkodeissa. Koska julkishallinto ei määrittele heidän toimintaansa palkkatyöksi, he saavat vain ylläpitokorvauksen. Seurauksena ovat suomalaiset kahden kerroksen työmarkkinat ja -ehdot: ”Se on sitä suomalaista halpatyövoimaa”, kuten eräs haastattelemani pitkäaikaistyötön totesi.

Kahdenlaiset työt

Toiseksi aktiivista sosiaalipolitiikkaa ohjaa ajattelumalli, jossa – Vähämäen sanoin – ”tärkeintä on työ, mikä tahansa työ”. Työstä on tullut itseisarvo, johon ei kuulu työn yhteiskunnallisen hyödyn arvioiminen.

Kun työ määritellään kapeasti koskettamaan vain palkkatyöksi luokiteltuja tehtäviä, ulkopuolelle jää esimerkiksi palkaton omaisten hoitaminen ja vapaaehtoinen kansalaisjärjestötoiminta. Niiden yhteiskunnallinen hyöty on kuitenkin suuri verrattuna esimerkiksi ekologisilta vaikutuksiltaan usein haitalliseen myynti- tai teollisuustyöhön.

Yhteiskuntapolitiikassa tulisikin arvioida työn hyvinvointivaikutuksia ja sen ekologista jalanjälkeä. Työn sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset

huomioivissa New Economics Foundationin laskelmissa esimerkiksi lastenhoitajan työhön sijoitettu raha lisää yhteiskunnallista hyötyä, kun taas mainostoimiston johtajan ansiot tuhoavat sitä.

On siis kahdenlaisia töitä: toiset säilyttävät kestävästi hyvinvoinnin edellytyksiä ja lisäävät ihmisyyden hyvinvointia, ja toiset tuhoavat maapalloa ja kasvattavat yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Kaikkein työhön ei kannata aktivoita. ■

Tuuli Hirvilampi

Kirjoittaja on Kelan tutkija.

Pitäisikö työn sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset ottaa huomioon?

Tasokorotus pienensi tuloeroa

Suomalaisten ansiotulot ovat kasvaneet tasaisesti ja yleistä hintakehitystä nopeammin. Entä miten työttömyysetuuksien maksetut päiväkorvaukset ovat kehittyneet?

HEIDI KEMPPINEN
pääsuunnittelija,
Kelan aktuaari- ja
tilasto-osasto

Työttömyyden perusturvan suuruus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä, joka seuraa yleistä elinkustannusten muutosta. Ylimääräisiä tasokorotuksia on tehty harvoin 2000-luvulla. Vuonna 2002 työttömyyden perusturvan päiväkorvausta nostettiin ylimääräiset 84 senttiä (4 %). Seuraava tasokorotusta odotettiin 10 vuotta, ja vuoden 2012 alussa työttömien perusturvan päiväkorvaus nousi indeksikorotuksen lisäksi 4,65 euroa (18 %).

Vuosina 2002–2011 työttömien perusturva kasvoi siis vain elinkustannusten nousun verran. Kun samaan aikaan palkansaajien reaaliensiot kasvoivat tasaisesti, suhteellinen tuloero työssäkäyvien ja perusturvalle elävien työttömien välillä kasvoi. Vuoden 2012 tasokorotus palautti tämän tuloeron vuoden 2000 tasolle.

Ansiöpäivärahan suuruuteen vaikuttavat sekä perusturvan taso että työttömyyttä edeltävät työtulot. Ansiöpäivärahan määrän kehitys on siksi periaatteessa ollut suurempaa kuin perusturvassa, mutta pienempää kuin palkkatuloissa.

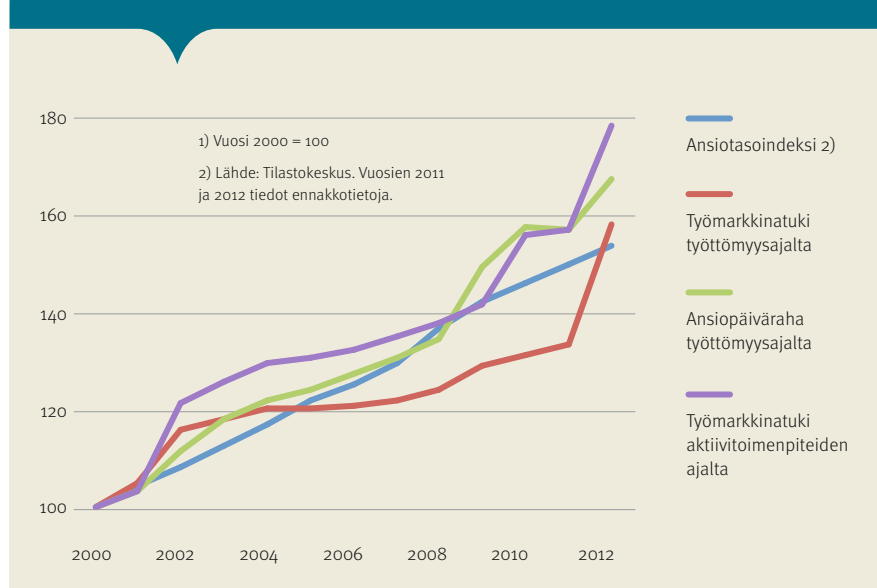
Keskimääräinen maksettu ansiöpäiväraha on kuitenkin kasvanut monena vuonna ansiotuloja enemmän. Tämä johtune siitä, että ansiöpäivärahaan vaikuttavat palkkatulot ovat kasvaneet yleistä palkkakehitystä nopeammin. Etenkin taloustaantumavuonna 2009 ansiöpäivärahaa saivat aikaisempaa

suurituloisemmat työttömät. Vuonna 2010 ansiöpäivärahan määrää nostettiin niille työttömille, joiden palkkatulot olivat olleet yli 2 300 euroa kuukaudessa.

Työttömyyden perusturvalle elävien tulokehitys 2000-luvulla on ollut siis työssäkäyviä ja ansioturvalle eläviä hitaampaa tähän vuoteen asti. Poikkeuksen tekee aktiivitoimenpiteillä olevien työmarkkinatuki. Työllistymistä edistäviä toimenpiteitä on tehty houkuttelevammaksi kasvattamalla niiden ajalta maksettavia lisäosia. Ylläpitokorvausten tasoa nostettiin vuosina 2002, 2004 ja 2010. Korotusosaa alettiin maksaa tietyin ehdoin aktiivitoimenpiteen aikaiseen työmarkkinatukeen vuonna 2010. ■

Työttömyysturvan tasokorotus vuonna 2012 palautti tuloeron vuoden 2000 tasolle.

ANSIOTASON, ANSIOPÄIVÄRAHAN JA TYÖMARKKINATUEN KEHITYS 2000-LUVULLA 1)

Luottamusta hyvinvointialalle

Tuore väitöstutkimus tarkastelee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työntekijöiden työhön sitoutumista. Hyvinvointialan ammatillisuuden ydin on asiakkaan kohtaaminen.

Työelämäkysymykset ovat kulke-
neet YTT Outi Wallinin muka-
na jo pitkään. Valmistuttuaan
kauppaopistosta hän työskente-
li muun muassa työvoimahallinnossa työ-
voimaneuvojana ja myöhemmin Kelassa.
Sosiaalityöntekijän tutkinto Tampereen yli-
opistossa ja sen jälkeiset opettajaopinnot
johtivat opettajaksi Tampereen ammatti-
korkeakouluun, TAMKiin.

”Minua on kiinnostanut nimenomaan ih-
misen suhde työelämään”, painottaa kesä-
kuussa väitellyt Wallin. Väitöskirjan aihe,
hyvinvointityöhön sitoutuminen, oli joh-
donmukaista jatkoa aiemmalle tutkimuk-
selle. Wallinin pro gradu käsitteli varhais-
eläkkeelle siirtymisen syitä.

”Työhön sitoutumista on tutkittu
1930-luvulta saakka, mutta siinä on ollut
lähtökohtana työntekijän suhde organisaat-
ioon. Mallinuksissa ei ole riittävästi huo-
mioitu sitoutumisen edellyttämää vasta-
vuoroisuutta ja luottamusta, työntekijän
elämän muita osa-alueita tai ammatillisuut-

ta ja asiakassuhdetta. Halusin analysoida
teemaa laadullisin menetelmin eli haastat-
telemalla ja pyytämällä kirjoitettuja vasta-
uksia työhön sitoutumisesta.”

Tutkittavan ääni

Diskurssianalyysi tutkii niitä merkityksiä,
joita kielen avulla luodaan. Se on mene-
telmä, jolla halutaan saada tutkittavan ää-
ni esille.

”Olen hakenut työhön sitoutumisen mer-
kitystä sen kautta, millaisia asioita työntekijä
nostaa kerronnassaan esille”, kertoo Wallin.

Keskeisinä merkityksinä korostuivat am-
matillisuus, arvot ja asiakaslähtöisyys sekä
työn ja työelämän laatuun liittyvät seikat.

Tutkimukseen osallistuneet työntekijät
edustivat hyvinvointityön eri aloja. Am-
mattia tai sukupuolta ei analysoitu, mut-
ta vertailtaessa eri-ikäisten työntekijöiden
työhön sitoutumista tuli esille erilaisia ta-
poja suhtautua työhön.

”Iäkkäät työntekijät suhtautuivat työhön-
sä kutsumuksellisesti, kun taas keski-ikäi-

sillä tärkeiksi nousivat ammatillisuus ja
asiakas. Nuorille olivat tärkeitä vaikutus-
mahdollisuudet, yhteisöllisyys ja palkka.”

”Työ koettiin tärkeäksi myös asiakkail-
le, potilaille ja perheelle. Merkityksellis-
tä oli myös yhteiskunnallinen ulottuvuus”,
toteaa Wallin.

Työ vai perhe vai työ ja perhe

Myös työhön sitoutumisen ja elämänku-
lun väliset yhteydet nousivat tutkimukses-
sa esille.

”Työntekijät toivat kysymättä esille työn
ja perheen yhdistämisen. Materiaalia kertyi
niin paljon, että siitä oli pakko tehdä eri-
linen artikkeli.”

Työn ja perheen yhdistämistä Wallin on
itsekin joutunut testaamaan etenkin väitös-
kirjaa tehdessään:

”Perhe, työ ja tutkijana olo on tiukka pa-
ketti. Puoliso on tukenut minua ja murros-
ikäinen tytär ymmärtänyt, mutta koira ei.
Kun istuin koneen ääreen, koiran kuono
ilmestyi ensin toisesta kainalosta ja sitten
toisesta, ja lopulta näppäimistölle läimähti
tassu”, Wallin nauraa.

Hyvinvointityössä ollaan yhtä aikaa per-
he- ja työorientoituneita. Rooleista pi-
detään kiinni, mutta niitä voidaan myös
hyödyntää. Esimerkiksi työntekijä, jolla on
omia lapsia, miettii oman kokemuksensa
kautta, miten puhua kipeälle lapselle.

Ytimessä asiakas

”Ammatillisuus on tärkeää. Sen ydin on asi-
akkaan kohtaaminen. Sitoutuminen heik-
kenee, jos ei saa toimia asiakkaiden kans-
sa hyvin”, kertoo Wallin.

Työmarkkinatilanne mahdollistaa sen, et-
tä työpaikkaa on helppo vaihtaa, jos am-
matillisuus ja asiakassuhde eivät jossain
onnistu.

”Työhön sitoutuminen voi kuormittaa,
jos työhön ei voi itse vaikuttaa. Kun vaika-
kapa hyvä hoito estetään, työnteko muuttuu
mekaaniseksi ja kuormittavaksi. Sellaiseksi
koettiin myös yhteiskunnallisiin rakentei-
siin sisältyvä arvostuksen puute.”

Johtamistakin opettava Wallin korostaa,
että johtamisen on mahdollistettava työn
tulokset ja oltava moniulotteista.

”Vuorovaikutusjohtamista tarvitaan ja
yhteisöllisyyttä kaivataan. Sen rakentami-
sessa esimiehellä on iso merkitys. Myös
koulutusmahdollisuudet vahvistavat sitou-
tumista.”

Wallinin mukaan palvelujärjestelmään
ja koko yhteiskuntaan on luotava luotta-
mus siihen, että hyvinvointialalle kannat-
taa koulutustautua ja sillä on kiinnostavaa
työskennellä. ■

Kirsti Holmberg

Lääkekustannukset jakautuvat epätasaisesti

Lääkekustannuksista huomattava osa tulee potilailta, jotka käyttävät yli 15 lääkettä viikossa. Tutkijat ehdottavat, että rationaalisen lääkehoidon toimenpiteillä voitaisiin saada aikaan säästöjä.

JOUKO VERHO

LEENA K SAASTAMOINEN

erikoistutkijat, Kelan tutkimusosasto

LÄÄKEKORVAUKSET OVAT SUURIN sairausvakuutuksen kuluerä ja ne muodostavat valtaosan sairaanhoitokorvauksista. Vuonna 2011 lääkekorvauksiin käytettiin noin 1,26 miljardia euroa. Korvaukset kattoivat noin 72 % suomalaisten lääkekustannuksista ja korvauksia sai 71 % väestöstä. Kyseessä on siis lähes kaikkia koskeva sairausvakuutus, jonka korvausaste on korkea verrattuna muihin Kelan sairaanhoitokorvauksiin.

Julkisen talouden velkaantuminen ja terveydenhuollon kasvavat kustannukset johtavat siihen, että myös lääkekorvauksista pyritään hakemaan säästöjä valtiontalou-

teen. Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2012 loppuun istuvan lääkekorvaustyöryhmän tehtävänä on uudistaa korvausjärjestelmää ja tehdä samalla 113 miljoonan euron leikkaukset.

Korvausjärjestelmää pohdittaessa on olennaista tietää, miten lääkekustannukset jakautuvat väestössä. Lääkekustannukset ovat nimittäin muiden terveydenhoitomenojen lailla erittäin epätasaisesti jakautuneet – pieni sairaiden joukko aiheuttaa valtaosan kustannuksista. Tämä tarkoittaa, että jos säästöjä kohdistetaan vähän lääkkeitä käyttäviin, on korvausprosentteihin tehtävä isoja leikkauksia, jotta summasta muodostuisi merkittävä.

Suomessa lääkekustannusten jakaumaa ei ole juuri tutkittu. Aikaisemman kirjallisuuden perusteella on voitu kuitenkin ennakoida tilannetta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa 5 %:lle potilaista kertyy jopa 45 % kustannuksista ja puolelle potilaista kertyy jo 99 % kustannuksista, kun potilaat järjestetään lääkekustannustensa mukaan. Ovatko kustannukset jakautuneet yhtä epätasaisesti Suomessa kuin yksityisen terveysvakuutuksen Yhdysvalloissa? Tutkimme tätä European Journal of Health Economics -lehdessä julkaistussa tutkimuksessamme.

Pieni joukko saa valtaosan korvauksista

Lääkekustannukset ovat jakautuneet Suomessa huomattavan vinosti. Väestön suurimmat lääkekustannukset omaavalle 1 %:lle kertyy lähes neljäsosasta kokonaiskustannuksista ja lähes kolmannes Kela-korvauksista. Kun mukaan otetaan koko ylin 5 % väestöstä, heille kertyy kustannuksista jo lähes puolet. Kela-korvaukset keskittyvät vielä kustannuksiakin selkeämmin eniten kustannuksia tuottavaan osaan väestöstä, sillä lähes 60 % korvauksista maksetaan ylimmälle 5 %:lle väestöstä. Alimmalle 50 %:lle väestöstä taas kertyy vain noin 2 % kustannuksista ja vain 1 % korvauksista.

Ero kustannusten ja korvausten kertymisessä on seurausta siitä, että kustannusjakauman yläpäässä olevat potilaat käyttävät enemmän 72 %:n ja 100 %:n korvausluokkiin kuuluvia lääkkeitä ja ylittävät useammin lääkekustannusten omavastuukaton.

Ylimpään 5 %:iin kuuluvien lääkekustannukset olivat vähintään 1 527 € ja heidän keskimääräiset kustannuksensa olivat 3 611 euroa vuonna 2009. Vastaavasti ostoista saatu keskimääräinen Kela-korvaus oli 3 073 euroa. Kustannusjakauman keskimäisen eli medianipotilaan kustannukset

LÄÄKEKUSTANNUKSET KÄYTETTYJEN LÄÄKKEIDEN LUKUMÄÄRÄN MUKAAN
(yksi 5. tason ATC-luokka on oletettu yhdeksi lääkkeeksi).

Korkeat kustannukset					Matalat kustannukset				
Lääkkeiden lukumäärä	N	%	Kustannukset keskimäärin per potilas, €	Kustannukset yhteensä (1 000 €)	N	%	Kustannukset keskimäärin per potilas, €	Kustannukset yhteensä (1 000 €)	
1-5	16 365	15	4 188	68 537	1 065 762	72	163	173 379	
6-10	38 724	36	3 439	133 161	326 633	22	520	169 768	
11-15	31 876	30	3 331	106 181	71 244	5	810	57 673	
16-20	14 451	14	3 658	52 864	10 430	1	1 000	10 431	
21-	5 791	5	4 560	26 404	1 132	0,1	1 114	1 261	
Yhteensä	107 207	100	3 611	387 147	1 475 201	100	280	412 512	

olivat vain 60 euroa ja reilu viidesosa väestöstä ei ostanut lainkaan korvattavia reseptilääkkeitä.

Oheisessa taulukossa vertaillaan käytettyjen lääkeaineiden lukumääriä korkeat kustannukset -ryhmän, eli ylimpään 5 %:iin kuuluvien, ja muiden potilaiden välillä. Matalat kustannukset -ryhmässä 72 % potilaista käytti vain 1-5 lääketta vuonna 2009. Potilaista reilu neljännes voitiin lukea niin sanottuun monilääkittyjen ryhmään eli he käyttivät vähintään kuutta lääketta vuodessa. Merkittävän monilääkityksen ryhmään, eli yli kymmentä lääketta käyttäviin, kuului matalat kustannukset -ryhmästä vain kuutisen prosenttia.

Korkeat kustannukset -ryhmässä potilaisista suurin osa oli monilääkittyjä. Merkittävän monilääkityksen ryhmään kuului ryhmästä noin puolet. Edelleen heistä 19 % käytti jopa yli 15 lääketta vuodessa. Nämä erittäin useaa lääketta käyttävät potilaat tuottavat yli 150 miljoonan euron kustannukset vuosittain.

Kustannukset kuriin rationaalisella lääkehoidolla?

Parin vuoden notkahduksen jälkeen lääkekorvauksiin käytettävä summa on vuonna 2011 alkanut taas kasvaa. On selvää, että lääkekorvausten kasvu jatkuu, sillä väestö ikääntyy ja uudet markkinoille tulevat lääkkeet ovat kalliita.

Lääkekorvauksiin on helpompi vaikuttaa kuin esimerkiksi terveydenhuollon henkilöstömenoihin, ja siksi ne ovat houkutteleva vaihtoehto säästöjen hakemiselle. Monet lääkekustannusten kasvua hillitsevät toimenpiteet, kuten tukkuhintojen leikkaukset tai omavastuuosuuksien nostaminen vaikuttavat koko väestöön, ja niitä onkin Suomessa käytetty toistuvasti lääkekustannusten hillintään.

Vaikka nämä toimet ovat kohtuullisen tehokkaita ja niillä saadaan säästöjä sekä ma-

talien että korkeiden kustannusten potilailta, on niillä omat ongelmansa. Omavastuuosuuksien nostolla saavutettavat säästöt ovat rajalliset, koska ne kohdistuvat suurelta osin vain niihin potilaisiin, joiden lääkekustannukset ovat matalat. Tämä kuitenkin aiheuttaa elinkustannusten nousun suurelle osalle väestöstä, koska lääkekulut ovat tyypillisesti välttämättömiä menoja. Hintojen leikkausten riskinä on taas se, että lääkeyritykset saattavat vetää tiettyjä lääkkeitä pois korvausjärjestelmästä tai kokonaan markkinoilta.

Lääkekorvauksiin käytettävä summa kasvaa.

Lääkekustannusten voimakas keskittyminen saattaa kuitenkin tarjota mahdollisuuden säästöihin. Keskittymällä tähän verrattain pieneen potilasjoukkoon säästöjä voitaisiin saavuttaa myös rationaalisista lääkkeiden käyttöä edistävillä potilaskeskeisillä toimenpiteillä.

Potilaskeskeisiä toimenpiteitä ovat esimerkiksi lääkehoidon seuranta ja lääkkeiden lukumäärään vaikuttavat lääkehoidon arvioinnit eri muodoissaan. Lääkäri voi tehdä reseptien tarkistuksia, ja farmaseutti tai proviisori ja lääkäri voivat tehdä potilaan kanssa yhteistyössä lääkehoidon kokonaisarvioinnin.

Lääkekustannusten hillintää pohdittaessa on toistuvasti nostettu esiin rationaalisen lääkehoidon edistämiseen liittyvät toimenpiteet. Suomessa niiden konkreettiseen toteuttamiseen ja pitkäaikaiseen resursointiin ei kuitenkaan ole ollut riittävää poliittista tahtoa. Lääkekustannusten kohdentuminen erityisesti useiden lääkkeiden käyttäjille viittaa siihen, että näillä toimenpiteillä voisi olla todellista merkitystä myös kustannusten säästämiseksi.

Potilaan hyvinvointiin taas oikein toteutettu ongelmaton lääkehoito tarpeellisella määrällä lääkkeitä vaikuttaa todennäköisesti vain positiivisesti. Potilaiden lääkehoidon seuranta voisi edistää jo pitkään kehitteillä olleet sähköinen lääkemääräys ja sähköinen sairauskertomus. Niitä tulisi kehittää siihen suuntaan, että lääkehoidon tarkistaminen niiden avulla onnistuisi. ■

Miten tutkimus tehtiin?

Tutkimuksen aineistona käytettiin Kelan reseptitiedoston tietoja 50 %:n otokselle yli 15-vuotiaista suomalaisista. Aineisto sisältää kaikki sairausvakuutuskorvauksen piiriin kuuluvat reseptilääkeostot otokseen kuuluville henkilöille vuodelta 2009. Sairaaloissa tai muualla laitoshoidossa käytettyjä lääkkeitä tai itsehoitolääkkeitä ei aineistossa ole. Analyysissä tarkasteltiin lääkekulutuksen kokonaiskustannusten jakaamaa vuositasona eli

lääkeostojen Kela-korvauksen ja potilaan maksaman omavastuuosuuden summaa. Tutkimuksessa väestö jaettiin kahteen ryhmään lääkekustannusten perusteella. Tarkastelun kohteena olivat erityisesti ne, joiden lääkekustannukset kuuluivat korkeimpaan 5 %:iin kustannusten jakoumassa.

Tutkimus: Saastamoinen, L. K., Verho, J. Drug expenditure of high-cost patients and their characteristics in Finland. European Journal of Health Economics (tulossa).

Kestävä kehitys, ilmastonmuutos ja sosiaalipolitiikka

KELAN TUTKIMUSOSASTON JULKAISEMA kirja *Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla* tarkastelee sosiaalipolitiikan ekologisia kytkentöjä ja sitä, miten sosiaalipolitiikka voisi edistää nykyistä paremmin paitsi sosiaalista myös ekologista kestävyttä.

Kirjassa keskitytään suomalaisen sosiaalipolitiikan ja kestävän kehityksen välisiin kysymyksiin. Vakavat ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos, luonnonvarojen ehtyminen ja eliölajien sukupuuttoaalto, vaikuttavat yhä enemmän ihmisten hyvinvointiin ja sosiaaliturvajärjestelmien toimintaedellytyksiin. Sosiaalipolitiikalla on tärkeä hyvinvointia turvaava tehtävä ympäristöhaittojen sosiaalisten ja taloudellisten seurausten lieventäjänä.

Toisaalta sosiaalipolitiikka on monin tavoin kytkeytynyt ympäristöhaittoja tuottavan talousjärjestelmän ylläpitoon, sillä sosiaalipolitiikan keskeinen

pyrkimys on ollut kansakunnan materiaalisen elintason kohottaminen ja talouskasvun edistäminen. Myös ansiotyöhön kannustamisesta on tullut yhä olennaisempi osa sosiaalipolitiikkaa, vaikka monet tekemistämme töistä ovat ekologisesti haitallisia.

Julkaisun keskeinen sanoma on, että sosiaalipolitiikan tulisi viimeistään nyt ottaa lähtökohdaksi ekologisen kestävyuden tavoittelu, sillä ekologinen kestävyys on samalla kestävän sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin edellytys. Hyvinvoinnin turvaamiseksi meidän tulee muuttaa käsityksiämme esimerkiksi hyvinvoinnin sisällöstä ja talouskasvun merkityksestä.

Kestävä sosiaalipolitiikka edellyttää pidemmälle tulevaisuuteen suuntaavia politiikkatoimia, vahvempaa oikeudenmukaisuuden tavoittelua ja moniulotteisen hyvinvointikäsitteen omaksumista. Julkaisussa hahmotellaan esimerkein uudenlaista, laajaan ekososiaaliseen hyvinvointinäkemukseen perustuvaa sosiaalipoliittista järjestelmää. Siihen kuuluvat muun muassa kohtuullinen perustoimeentulo, luontosuhteiden vaaliminen sosiaali- ja terveystaloudissa, hyvinvointipalvelujen vertaistuotanto ja uudenlaiset työaikamallit.

Sosiaaliturvan toimeenpanojärjestelmien on otettava tavoitteekseen sekä ekologisesti että sosiaalisesti kestävä toimintatavat. Tämä edellyttää muun muassa sosiaaliturvaorganisaatioiden ympäristövaikutusten tunnistamista ja minimoimista. Myös sosiaaliturvalainsäädännön ja sosiaaliturvan toimeenpanon yksinkertaistaminen ja ihmisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen edistäisivät sosiaalisten ja ekologisten tavoitteiden toteutumista.

Ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys on valittu yhdeksi Kelan vuosien 2012–2015 strategian painopistealueeksi, ja Kelan kestävän kehityksen ohjelma valmisteltiin samanaikaisesti julkaisun kirjoittamisen kanssa.

Julkaisu: Helne T, Hirvilampi T, Laatu M. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Helsinki: Kela, 2012. ISBN 978-951-669-891-8 (nid.), ISBN 978-951-669-892-5 (pdf). Kirja on ladattavissa ilmaiseksi verkossa www.kela.fi/tutkimus. Painetun kirjan hinta: 10 euroa.

SITAATTI KIRJASTA

”Jotta hyvinvointia riittäisi tulevaisuudessa muillekin kuin maapallon varakkaimmille ihmisille – jos heillekään – meidän tulisi mitä pikimmin ajatella sosiaalipolitiikka uusiksi.”

UUSIMMAT TUTKIMUSJULKAISUT

Jussila H. Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölyttymässä?

Sosiaalipolitiittisen tutkimustiedon käyttö eduskuntatyössä.

Tutkimuksia 121

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten kansanedustajat hyödyntävät tutkimustietoa omassa työssään. Tulosten perusteella päättäjät arvostavat tutkimuksia, mutta he eivät ehdi lukea laajoja tutkimusjulkaisuja. Viestinnän rooli on merkittävä tutkimustulosten tiivistämisessä ja ymmärrettäväksi tekemisessä.

Hagfors R. Julkiset palvelut toimeentulon ja taloudellisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Nettityöpapereita 37

Työpaperissa tarkastellaan kotitalouksien kulutusta, toimeentuloa ja taloudellista hyvinvointia Tilastokeskuksen vuoden 2006 kulutustutkimuksen aineiston pohjalta. Indikaattoreita käyttäen selvitetään julkisten hyvinvointipalvelujen, kuten koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelujen, laskennallisten nettoetuuksien merkitystä kotitalouksille. Osoittautuu, että useat tulokset ovat herkkiä käytettävälle indikaattoreille sekä sille, onko tarkastelun kohteena kotitalouksien toimeentulo vai taloudellinen hyvinvointi.

UUSIMMAT TILASTOKATSAUKSET

Maakunnilla omat kansantautinsa

Kelan tilastotietokanta Kelaston terveyspuntarissa voi vertailla mm. eri sairauksien alueellista esiintyvyyttä. Kansantautiteijä koskevat tiedot perustuvat Kelan erityiskorvattavia lääkkeitä koskevaan tietokantaan, joista eri kansantauti-indeksit on laskettu.

Työttömyyspäivärahaa saavien määrä laskussa, työmarkkinatuella yhä useampi

Vuonna 2011 työllisyys parantui ja vuoden lopussa työttömyyssetuuskien saajia oli 3 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyyspäivärahoja saaneiden määrä pieneni 10 %, mutta työmarkkinatukea saaneiden määrä kasvoi 6 %.

UUSIMMAT TILASTOJULKAISUT

Kelan asumistukitilasto

Vuoden 2011 Kelasta asumistukea sai yhteensä 648 000 henkilöä, 12 % väestöstä. Yleisimmin asumistukea saavat >

20–24-vuotiaat, joista jopa 40 % saa Kelasta tukea asumismenoihinsa. Asumistukea saavia on eniten yliopistokaupungeissa, kuten Turussa ja Tampereella.

Kelan vammaisestuetilasto 2011

Eläkkeensaajan hoitotukea sai vuoden 2011 lopussa 230 000 henkilöä, mikä on 15 % kaikista eläkeläisistä. Hoitotukea maksettiin vuonna 2011 yhteensä 421 miljoonaa euroa, mikä oli lähes 80 % kaikista vammaisestusmenoista.

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2011

Isäkuukausi piteni enintään 24 arkipäivästä enintään 36 arkipäivään. Tuen piteneminen näkyi myös tuen suosiossa. Isäkuukauden etuuksia saaneiden määrä nousi 31,4 % edellisvuodesta.

Taskutilasto

Kelan taskutilasto on tiivis tietopaketti Kelan etuuksista ja niiden saajista. Tilastotiedot koskevat vuotta 2011, minkä lisäksi mukana on vertailutietoa vuodelta 2010.

TILAUKSET:

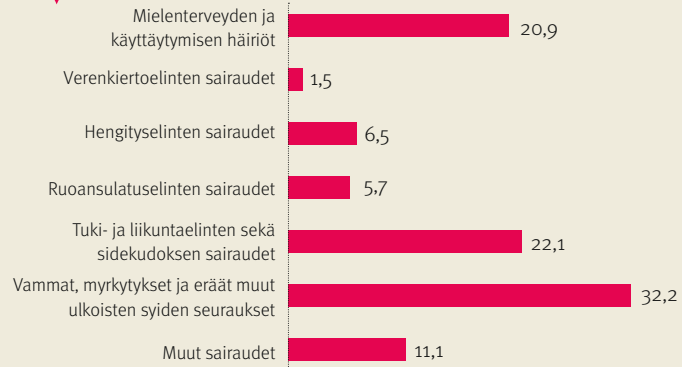
Suurin osa julkaisuista (pdf) on l adattavissa ilmaiseksi internetsivuilta www.kela.fi.

Tutkimusjulkaisut: puh. 020 634 1947, julkaisut@kela.fi

Tilastojulkaisut: puh. 020 634 1502, tilastot@kela.fi

Hinnat eivät sisällä lähetykskuluja.

VUONNA 2011 ALKANEET 16–34-VUOTIAIDEN MIESTEN SAIRAUSPÄIVÄRAHAKAUDET SAIRAUSPÄRYHMITÄIN, %

TILASTOT

Nuorille miehille sattuu ja tapahtuu

VAMMAT JA MYRKYTYKSET olivat yleisin syy alle 35-vuotiaiden miesten sairauspäivärahauden alkamiseen. Vuonna 2011 alkoi 29 600 alle 35-vuotiaiden miesten sairauspäivärahaudetta, joista 32 % johtui vammoista ja myrkytyksistä. Samanikäisillä naisilla yleisin sairauspäivärahan alkamisen syy oli mielenterveyden häiriöt (25 %).

Nuorten miesten alkaneista sairauspäivärahaudista 22 % alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ja 21 % mielenterveyden häiriöiden vuoksi. Nuorten naisten sairauspäivärahaudista 23 % alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi ja 19 % raskauden, synnytyksen ja lapsivuoteuden vuoksi.

Sairauspäivärahaa maksetaan 16–67-vuotiaille sairauden takia työkyvyttömille. Sairauspäivärahaa voivat saada myös opiskelijat ja työttömät. Päivärahaa ei makseta omavastuujalta, joka on sairastumispäivä ja seuraavat yhdeksän arkipäivää. Alle kymmenen päivän sairauslomat eivät siis tule tilastoon.

Sairauspäivärahaudista alkoi vuonna 2011 kaikkiaan 331 964, mikä on noin 300 kappaletta enemmän kuin edellisellä vuonna. Sekä miehillä että naisilla kolmannes sairauspäivärahaudista alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauden perusteella. ■

Siru Keskinen

3 ladatuinta tutkimusjulkaisua (6/2012–8/2012)

1. Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I (toim.). Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Teemakirja

Kirjassa kuvataan kolmen diagnoosiryhmän (aivoverenkiertohäiriöt, multippliskleroosi ja CP-oireyhtymä) avulla Kelan järjestämän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen nykytilaa, arviointikäytäntöjä ja kehittämistarpeita sekä kuntoutustoimenpiteiden vaikutavuutta.

2. Hiilamo H, Niemelä H, Pykälä P, Riihelä M, Vanne R. Sosiaaliturva ja elämänvaiheet. Suomen sosiaaliturvan kehitys esimerkkien ja tilastojen valossa. Erillisjulkaisu

Kirja on päivitetty versio vuonna 2007 ilmestyneestä julkaisusta, jonka tavoitteena on selvittää, miten sosiaaliturvaetuudet ja

hyvinvointivaltion palvelut toimivat ihmisen eri elämänvaiheissa. Esimerkkihenkilöinä toimivat kuvitteelliset Aino, Perttu ja Viivi. Julkaisu on suunnattu erityisesti lukion ja yläasteen opettajille.

3. Helne T, Hirvilampi T, Laatu M. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Teemakirja

Kirja tarkastelee sosiaalipolitiikan ekologisia kytkentöjä ja sitä, miten sosiaalipolitiikka voisi edistää nykyistä paremmin paitsi sosiaalista myös ekologista kestävyttä. Julkaisun keskeinen sanoma on, että sosiaalipolitiikan tulisi viimeistään nyt ottaa lähtökohdakseen ekologisen kestävyden tavoittelu, sillä ekologinen kestävyys on samalla kestävä sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin edellytys.

www.kela.fi/tutkimus ▶ julkaisut

Olli Valpola in memoriam

Kelan entinen johtava lakimies, oikeudellisen ryhmän päällikkö Olli Valpola poistui keskuudestamme 18.7.2012.

OLLI VALPOLA TULI NUORENA lakimiehenä Kelaan eläkeosastolle vuonna 1973 uuden tehtävän, rintamasotilaseläkkeen, hoitamista varten. Eläkeosastolla hän toimi lakimiehenä ja jaostopäällikkönä sekä siirtyi 1980-luvun puolivälissä sihteeristöön (nykyiseen hallinto-osastoon) lakimieheksi ja myöhemmin suunnittelupäälliköksi. Johtavaksi lakimieheksi ja oikeudellisen ryhmän päälliköksi hänet nimitettiin vuonna 2002. Olli jäi yli 37 vuotta kestäneen Kela-uransa jälkeen eläkkeelle 2010.

Valpolan tunsivat Kelassa lähes kaikki. Hän oli sanan hyvässä merkityksessä todellinen Kela-ikoni. Hän piti Kelan lippua korkealla toimiessaan laajasti myös Kelan ulkopuolella eduskunnassa, ministeriöissä, sosiaaliturvajärjestöissä ja muissa sidosryhmissä.

Valpola toimi Kelan valtuutettujen sihteerinä toistakymmentä vuotta ja hänellä oli vahvat siteet eduskuntaan. Hän oli usein myös asiantuntijana eduskunnan eri valiokunnissa. Valpola ehti pitkän uransa aikana toimia lukemattomissa työryhmissä ja komiteoissa Kelan edustajana. Näissä tehtävissä syntyneiden suhteiden avulla hän pystyi edistämään perustavanlaatuisel-

la tavalla monessa asiassa Kelan tavoitteita.

Valpola oli vahvasti mukana 1980-luvun alkuvuosina kansaneläkeuudistuksen eri vaiheiden toimeenpanossa sekä kymmenluvun puolivälissä työttömyysturva-asioiden toimeenpanossa. Hän vaikutti 90-luvulla keskeisesti asumistuen ja opintotuen Kelaan siirron valmistelussa ja toimeenpanossa. Olli Valpolan työpanos ja vaikutusvalta olivat myös erittäin tärkeitä vuoden 2002 alusta voimaan tulleen Kela-lain sekä myöhemmin lakiin tehtyjen muutosten laatimisessa ja valmistelussa. Näiden Kelaan ratkaisevasti vaikuttaneiden asioiden valmistelun lisäksi Olli Valpola osallistui monien muidenkin lakien valmisteluun ja toimeenpanoon. Niistä tehtävistä, joissa hän on ollut mukana, tulisi loppumaton luettelo.

Olli Valpolalla oli sana hallussaan. Hän oli niin Kelassa kuin Kelan ulkopuolellakin arvostettu luennoitsija, jonka tiukan asiapiitoiseen alustukseen mahtui aina myös sarkastista huumoria. Tämä piti kuulijoiden huomion takuuvarmasti vireillä. ■

Reijo Hyvönen

Uusiin tehtäviin Kelassa

KELAN HALLITUS ON nimittänyt aluejohtaja, HTM **Kai Ollikaisen** talousosaston osastopäälliköksi. Hän on työskennellyt Kelassa eri tehtävissä vuodesta 1993, viimeksi Länsi-Suomen vakuutusalueen aluejohtajana Seinäjoella.

VTM **Petri Hannula** on nimitetty Satakunnan vakuutuspiiriin johtajaksi.

VTM **Johanna Koskinen** on nimitetty tiedottajaksi viestintäyksikön julkaisu-tiimiin.

Kaikki kolme aloittivat uusissa tehtävissään syyskuun alussa.

Kela yhdistää kaksi vakuutusaluetta

KELAN HALLITUS ON PÄÄTTÄNYT

yhdistää Itä- ja Pohjois-Suomen vakuutusalueet 1.1.2013 alkaen. Uuden Itä- ja Pohjois-Suomen vakuutusalueen aluekeskukset ovat Kuopiossa ja Oulussa.

Muutoksella tehostetaan vakuutusalueiden toimintaa ja selkeytetään Kelan hallintoa. Muutoksen jälkeen Kelalla on kolme vakuutusaluetta: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen vakuutusalue.

Samalla muutos on välivaihe. Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että Kela siirtyy kaksipuoliseen hallintoon 1.1.2015 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaa vakuutusalueiden poistumista hallintorakenteesta.

Vakuutusalueiden yhdistäminen ei aiheuta irtisanomisia. Uuden vakuutusalueen aluejohtaja nimitetään hyvissä ajoin ennen yhdistymistä.

Nälkäpäivänä syötiin puuroa

KELA JA KELALAISET osallistuivat 14. syyskuuta SPR:n Nälkäpäiväkeräykseen jo 30. kerran. Kela on ollut työpaikkana mukana keräyksessä vuodesta 1982.

Aloitteen keräykseen osallistumisesta teki aikanaan Kelan toimihenkilöyhdistyksen Nälkäpäivänä henkilöstölle tarjoillan kevennetty lounas, esim. ohrapuuroa. Näin työnantajalle kertyy säästöä päivän ruokailukustannuksista. Säästetyt varat tuloutetaan keräykseen.

Inför sommaren är ungdomsarbetslösheten hög i både Finland och Sverige. Det är dock ett övergående fenomen.

Massarbetslösheten bland unga – sanning eller saga?

Man pratar mycket, men vet litet om arbetslösheten bland unga. Olika mätmetoder leder jämt och ständigt till missuppfattningar om fenomenet.

Efter finanskrisen har ungdomsarbetslösheten ökat över hela Europa. Samtidigt har också debatten om arbetslösheten bland unga blossat upp. Inom OECD har man till och med talat om den förlorade generationen. Detta utgör dock inte hela bilden av ungdomsarbetslösheten.

”Här i Finland trasslas helhetsbilden till av det stora antalet studerande och de snabba förändringarna på arbetsmarknaden. Olika mätmetoder kan ge till och med mycket olika bilder av fenomenet”, klargör Ulla Hämäläinen, specialforskare vid forskningsavdelningen på FPA.

I Finland uppgick arbetslöshetsnivån bland ungdomar under 20 år till 30 procent år 2011. Detta har i många sammanhang tolkats som om var tredje ung vore arbetslös. Det stämmer dock inte.

”Arbetslöshetsnivån beräknas utgående från arbetskraften och inte hela åldersklassen. Om de ungdomar som studerar utesluts från mängden, minskar den faktis-

ka arbetslösheten bland 15–19-åringar till mindre än två procent”, berättar Hämäläinen, som har forskat i ungdomsarbetslösheten och svårigheterna med att mäta arbetslösheten.

Statistikcentralen beräknar arbetslöshetsnivån enligt Internationella arbetsorganisationen ILO:s rekommendationer. I arbetskraftsundersökningarna frågas om respondenterna är utan arbete, har sökt arbete under den senaste månaden och är beredda att ta emot arbete inom två veckor. Den som svarar jakande på frågorna klassificeras som arbetslös. På basis av frågorna bedöms till exempel en studerande som söker sommararbete eller ströjobb i första hand som arbetslös.

Hämäläinen har på känn att de allra yngsta arbetslösa utgörs av en liten mängd specialfall, som omfattar bland annat sådana som har avbrutit sin skolgång och sådana som har blivit utan studieplats. Också unga som väntar på att rycka in i militären

klassificeras ofta som arbetslösa. Detsamma gäller unga som har befriats från militär- eller civiltjänst och som väntar på att få inleda studierna.

”Om arbetslöshetsstatistiken korrigeras så att studerandena utesluts, kommer vi i själva verket mycket nära siffrorna i Danmark och Nederländerna, som har betraktats som föredömliga sysselsättningsländer”, påpekar Hämäläinen.

Internationell jämförelse svår

I nordisk jämförelse har Sverige och Finland traditionellt ansetts ha hög ungdomsarbetslöshet medan Norge och Danmark å sin sida klarar sig bättre.

”I Sverige säsongvarierar arbetslösheten i hög grad, liksom i Finland. Sverige ändrade också på statistikföringen av arbetslösa, vilket för sin del kan ha höjt den synliga arbetslösheten”, bedömer Hämäläinen.

”Norge är ett rikt oljeländ som har stora säsongvariationer. Ungdomarna hittar

med andra ord arbete relativt lätt. Danmark har i sin tur mycket lärlingsutbildning, där lärlingarna automatiskt betraktas som sysselsatta.”

I de sydeuropeiska länderna Spanien, Italien och Grekland är ungdomsarbetslösheten stor. Där har arbetslöshetsnivån bland unga i värsta fall snuddat vid 50 procent. I de baltiska länderna har ungdomsarbetslösheten tredubblats på några år. Arbetslöshetssiffrorna bland unga har ökat också i Finland, men ökningen har varit måttfull jämfört med många andra länder.

”Ungdomarna missgynnas alltid av försvagade konjunkturer. Företag med samarbetsförhandlingar och rekryteringsförbud kan inte anställa ny arbetskraft. Ungdomarna ingår ofta i denna nya arbetskraft”, vet Hämäläinen berätta.

Inga förändringar i attityden till arbete

Många ungdomar är arbetslösa. Arbetslöshetsperioderna bland unga är dock vanligen korta. Cirka 45 procent av de arbetslösa yngre än 20 år försvinner ur arbetslöshetsregistret efter den första arbetslöshetsmånaden. Allmänt taget varar arbetslösheten bland unga i genomsnitt 6–8 veckor medan den bland vuxna varar 13–22 veckor.

Ibland oroar man sig för om de unga föredrar att lyfta arbetslöshetsförmåner. Då glömmar man att arbetslöshetsunderstödet för unga utan yrkesutbildning förutsätter aktivitet och aktiva åtgärder. Detta innebär att den unga är skyldig att delta i till exempel arbetspraktik, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och arbetskraftspolitisk utbildning för att få arbetsmarknadsstöd. Av de arbetslösa ungdomarna under 20 år har endast 30 procent fått någon arbetslöshetsförmån under arbetslöshetsperioden.

Det verkar också som om de ungas attityd till arbete inte har ändrats särskilt radikalt. När man för ett par år sedan bland ungdomar som deltog i yrkesutbildning hörde sig för om deras framtidsdrömmar var svaren mycket klassiska. De drömde om familj, bil, hem och fast anställning.

Avsikten är att från och med början av 2013 stärka samhällsgarantin för unga, som har funnits redan sedan 2005. Samhällsgarantin utgör ett spetsprojekt i detta sammanhang. Syftet är att alla unga under 25 år och nyutexaminerade under 30 år ska garanteras en arbets- eller studieplats inom tre månader.

Ungdomsarbetslösheten är ett problem

Den faktiska arbetslösheten bland unga verkar vara mindre än vad missuppfattningarna till följd av olika mätmetoder ger vid handen. Grundar sig de massiva programmen för att minska ungdomsarbetslösheten på rätta sakuppgifter?

”Det är något som vi kan bedöma när vi vet mer om effekten och den faktiska verkan av reformerna”, konstaterar Hämäläinen.

Även om ungdomsarbetslöshetens utbredning ofta är oklar, betraktar Hämäläinen ändå arbetslösheten bland unga som ett samhälleligt problem. Undersökningar visar att den som har varit arbetslös i unga år bland annat kan löpa större risk att drabbas av arbetslöshet senare i livet. Likaså kan arbetslöshet i ungdomen inverka negativt på inkomstutvecklingen.

Ett annat problem är dessutom att en del av ungdomarna hamnar utanför registren helt och hållet. De varken studerar eller anmäler sig som arbetslösa på arbets- och näringsbyrån. Om de inte heller anlitar socialbyrån syns dessa ungdomar i praktiken inte i de registeruppgifter som illustrerar marginalisering eller risk för marginalisering. Uppskattningsvis 25 000 ungdomar faller utanför statistiken.

”Arbetslöshet bland unga och bland hela befolkningen utgör alltid ett problem – på både det individuella och samhällsekonomiska planet”, framhåller Hämäläinen. ■

Hanna Moilanen

Illustrationen Riikka Sormunen

Översättning Kurt Kavander

Egna pengar

Regeringen föreslår tre väsentliga ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa. Reformerna är avsedda att öka incitamenten.

Inom utkomstskyddet för arbetslösa bereds tre viktiga reformer, som ska träda i kraft 1.1.2013. Den allra viktigaste reformen är att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet avskaffas så att man inte längre tar hänsyn till makens inkomster. Från och med årsskiftet påverkar makens inkomster inte längre beviljandet av arbetsmarknadsstöd.

”Redan Satakommittén föreslog i tiderna att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet borde avskaffas så att man inte tar hänsyn till den andra hälftens inkomster”, konstaterar jurist **Mari Köngäs** vid FPA.

Förhoppningsvis kommer reformen att minska incitamentsproblemen. Om den ena av två arbetslösa i ett parförhållande har fått arbete, har det hittills kunnat hända att den andras arbetsmarknadsstöd samtidigt har minskat. Avsikten är att reformen ska minska byråkratin och behovet av att planera den sociala tryggheten.

”Hos oss här i Finland är rätten till förmåner i princip individuell. Därför har man ansett att det är konstigt att makens inkomster påverkar arbetsmarknadsstödet.

En annan stor reform är att periodiseringen av semesterersättningar avskaffas. Hit-

tills har ersättningen för outtagna semestrar betalats vid anställningens slut. Semesterersättningen har slukat rätten till arbetslöshetsförmån, som har börjat betalas först senare. Från början av 2013 vidtar rätten till arbetslöshetsförmån direkt efter den normala självrisktiden.

För det tredje införs sysselsättningsbonus – som är något helt nytt. Den som har fått arbetsmarknadsstöd i över 500 dagar får en månads arbetsmarknadsstöd till fullt belopp efter att ha blivit sysselsatt. På samma sätt betalas bonusen till dem som har nått upp till det maximala antalet dagar med arbetslöshetsdagpenning.

Avsikten med reformen är att uppmuntra arbetslösa till att ta emot arbete. När en arbetssökande tar emot ett deltidsarbete, fördröjer jämkningen av arbetslöshetsförmånen ofta utbetalningen. Tack vare försöket uppkommer inga avbrott i försörjningen.

”Det är bra för både klienterna och myndigheterna att invecklade system förenklas”, bedömer Köngäs. ■

Hanna Moilanen

Översättning Kurt Kavander

Partnerskap ska fördjupas

Långsiktigt samarbete mellan olika partner ger kunderna bättre service.

Samhällets service förändras. Kundernas behov behöver uppfyllas allt bättre, och erfarenheterna av servicen måste bli positivare. Och det här måste omsättas i praktiken på ett allt mera kostnadseffektivt sätt – och med allt knappare resurser.

För samma ekvation pekar också lösningarna i samma riktning. Webbtjänsterna ska utvecklas, det blir allt längre mellan service-ställena och samservicelösningar eftersträvas. Men det finns också andra möjligheter att nå de uppställda målen.

För dem som använder sig av tjänsterna handlar det sällan om bara en aktör. I allmänhet finns det flera parter som ska svara mot kundernas behov. Ömsesidigt partnerskap och samarbete mellan dessa parter kan minska kundernas olägenheter, förbättra tjänsterna, göra erfarenheterna av servicen mera positiva och dessutom effektivisera verksamheten. Partnerskapsprojektet inom FPA:s kundrelationsprojekt söker efter möjligheter inom just det här området.

Till partnerskap finns det inga genvägar. En gemensam utmaning behövs. Att med krympande resurser förbättra servicen för gemensamma kunder är en omisskännlig sporre. Inbördes likvärdighet och förtroende behövs också. Dit når man när partnerna utbyter information, för dialog och lär känna varandra. Då blir det möjligt att ställa upp gemensamma mål, att utvecklas tillsammans och att ge de gemensamma kunderna bättre service.

Partnerskap är ett långsiktigt samarbete som syftar till att de gemensamma kunderna ska få bättre erfarenheter av servicen. Kunderna får inte bli kurirer mellan partnerna.

Inom FPA:s partnerskapsprojekt har under början av året vägen för samarbete bearbetats inom såväl arbets- och näringsförvaltningen som socialförvaltningen. Med dessa båda har FPA varje år hundratusentals gemensamma kunder. TE-byråerna har behov av att koncentrera sig på arbetsförmedlingen för sina kunder, medan FPA i sin tur behöver trygga utkomsten så smidigt som möjligt för samma kunder.

En gemensam ”verkstad” har redan satt igång åtgärder genom vilka kundernas mångdubbla besök kan minskas. Den enklaste metoden är en förbättring av informationsutbytet mellan FPA och TE-byråerna: bruket av skyddad e-post utvidgas och målet är att partnerns sakkunniga ska gå enklare att nå. I förändrade situationer är det genom utbildnings- och informationssamarbete möjligt att betjäna kunderna smidigare. För att länka webbtjänsterna mellan partnerna och för att förbättra informationsöverföringen mellan systemen krävs finslipning.

Integrering av tjänster ligger i tiden. Vi är intresserade av hur våra samarbetspartner vill och kan integrera våra kunders FPA-ärenden som en del av sina egna tjänster. Det här gäller i synnerhet de situationer där FPA-ärendet är sekundärt för kunden i jämförelse med det ärende som kunden har hos partnern. Ett bra exempel på det här är direktersättning av mediciner på apoteket. Att kunden får medicinen är det primära, att FPA-ersättningen ordnas i samband med det och inte behöver skötas separat är sekundärt.

När tjänsterna allt oftare sköts elektroniskt kan integreringsmöjligheterna för vardera sidan bli livsviktiga för de gemensamma kunder som inte har möjlighet att självständigt uträtta ärenden på nätet.

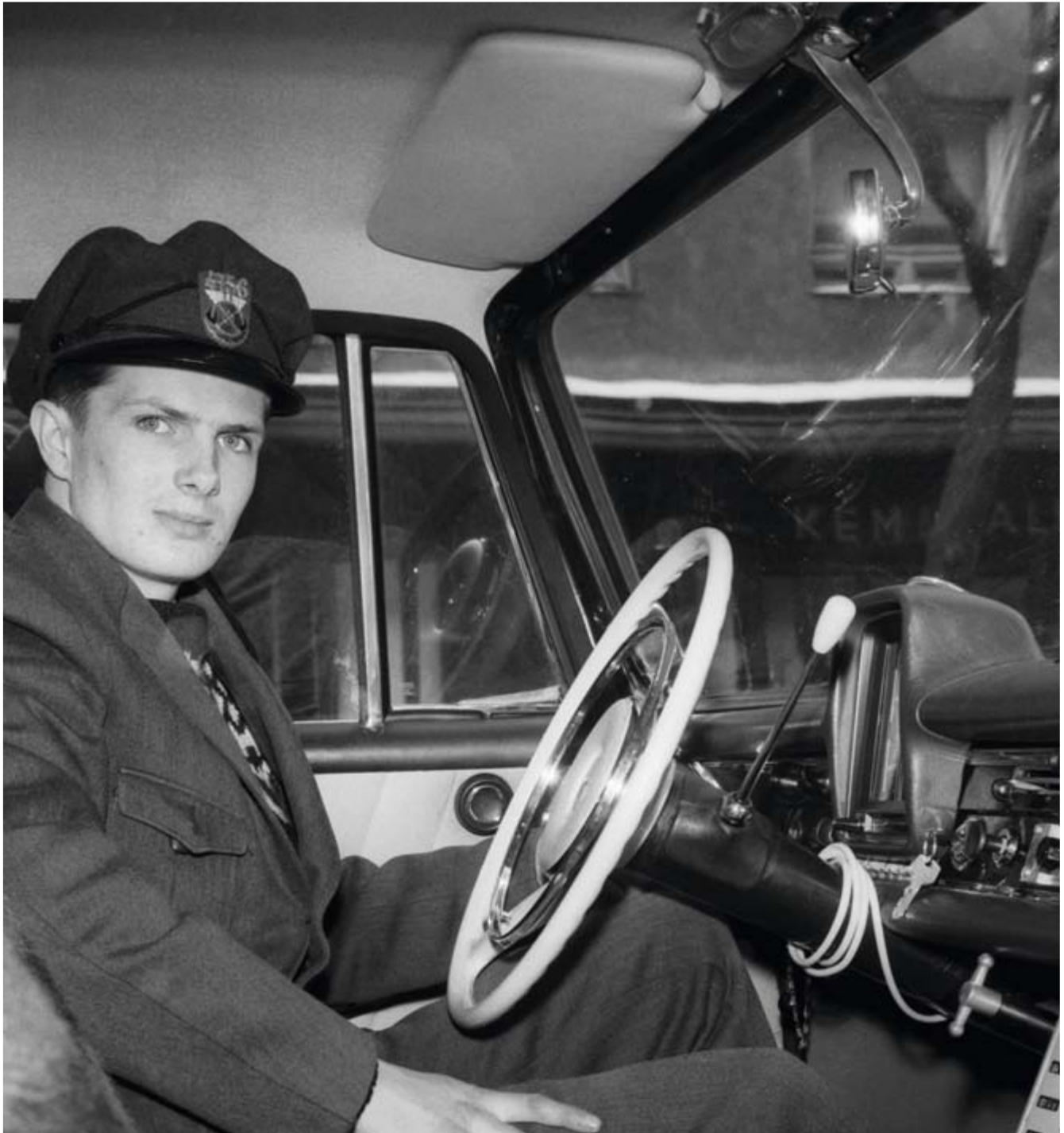
I fråga om partnerskap har man redan kommit långt när partnerna vågar medge att de har fel. Inom partnerskapet eftersträvas ett för kunden utmärkt slutresultat då var och en vill kontrollera om de egna lösningarna och det egna åtgärderna leder fram till det resultat som är bäst. Olika förslag om hur saker och ting kan ses och ordnas annorlunda och gränsöverskridande är välkomna. Tillsammans söker vi också aktivt efter sådana. ■

Jyrki Elo

Skribenten är förmånschef på FPA och ledare för partnerskapsprojektet.

Översättning Gunilla Bergström

Inom partnerskapet eftersträvas ett för kunden utmärkt slutresultat.

Sosiaaliturva pirssiautossa

KUN TOIMIN KUNNANLÄÄKÄRIN viransijaisena 1956 Lievestuoreella, ei ollut sairausvakuutusta, vaan potilas itse maksoi kotikäynneistä, jotka olivat tavallisia. Silloin oli käytettävissä Lääkäriliiton laatimat taksat, mutta käytännössä kotikäynnin palkkion suuruus perustui taksikuskin arvioon sairastalon varallisuudesta.

Kun mentiin tuttuun taloon, yhdessä sovittiin kummankin palkkion tasosta. Ohjetaksoja jouduttiin usein nipistämään ja palkkio saattoi

jäää kokonaan ottamatta, jos talo oli kovin köyhä. Kun taksilla mentiin kotikäynnille toisen kunnan alueelle ja talo oli tuntematon, varallisuusarviot tehtiin havainnoista pihapiirissä.

Vastaanottopalkkioita määrättäessä tapana oli niin ikään ottaa huomioon potilaan maksukyky – mutta ilman taksikuskin apua.

Arkkiatri
Risto Pelkonen

Risto Pelkonen

Sosiaalivakuutus 4|2012 ilmestyy marraskuussa.

Aineistot 12.10. mennessä
sosiaalivakuutus@kela.fi